

Briselē, 3.12.2025.
COM(2025) 735 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par Eiropas oglekļa tirgus darbību 2024. gadā

{SWD(2025) 388 final}

Satura rādītājs

1.	Ievads	3
2.	Pašreizējais stāvoklis saistībā ar ES ETS.....	4
2.1.	Darbības joma un tvērums	4
2.2.	ETS2 – jaunā emisijas kvotu tirdzniecības sistēma ēku, autotransporta un papildu nozarēs	5
2.3.	Sociālais klimata fonds	6
2.3.1.	Sociālie klimata plāni.....	6
3.	Emisiju maksimālā robežvērtība	7
4.	Kvotu izolēšana.....	10
4.1.	Kvotu izolēšana un anulēšana saistībā ar ES ETS darbības jomas paplašināšanu, ietverot jūrniecību	11
4.2.	Kopīgo centienu regulas elastība	12
4.3.	Kvotu brīvprātīga anulēšana	12
5.	Kvotu bezmaksas iedale.....	13
5.1.	Oglekļa ievadkorekcijas mehānisms.....	15
6.	ES oglekļa tirgus	17
6.1.	Piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvarošana	17
6.2.	Tirgus pārraudzība.....	18
7.	Emisiju tendences	20
7.1.	Emisijas no fosilā kurināmā sadedzināšanas iekārtās.....	22
8.	Ieņēmumi no ES ETS.....	23
8.1.	Atbalsts netiešo izmaksu segšanai	27
8.2.	ES Inovāciju fonds	29
8.3.	ES Modernizācijas fonds	32
8.4.	ETS dekarbonizācijas fonds Grieķijai	33
9.	Aviācija	33
10.	Jūras transports	37
11.	ES ETS īstenošanas satvars	38
11.1.	Emisiju monitorings un ziņošana	38
11.1.1.	Sadzīves atkritumu incinerācijā radušos emisiju monitorings un ziņošana par tām ...	39
11.1.2.	Monitorings un ziņošana par aviācijas ietekmi, kas nav CO2 ietekme.....	39
11.2.	Verifikācija un akreditācija	40
11.3.	Norādījumu dokumenti.....	41
11.4.	Valsts kompetentās iestādes	41
11.5.	Atbilstība ES ETS.....	42
11.6.	Īstenošanas satvars jūras transportam.....	44
11.6.1.	Emisiju monitorings un ziņošana.....	44
11.6.2.	Verifikācija un akreditācija.....	45

11.6.3.	Administrējošās iestādes.....	45
11.6.4.	Atbilstība ES ETS attiecībā uz jūras transportu.....	45
11.6.5.	ETS2 īstenošana.....	45
12.	ES ETS saistībā ar ES klimata un enerģētikas pārvaldību.....	46
13.	ES ETS un Šveices ETS sasaiste	46
14.	Kopsavilkums	50

1. Ievads

ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ES ETS) ir ES klimata rīcībpolitikas stūrakmens, un tā ir izstrādāta ar mērķi samazināt emisijas izmakslietderīgā veidā. Saskaņā ar principu “piesārņotājs maksā” tajā ir noteikta maksimālā robežvērtība un cena emisijām, ko rada enerģētikas, rūpniecības un jūras transporta nozares un daļa no aviācijas nozares Eiropā. Emisijas, uz kurām attiecas ES ETS, veido aptuveni 40 % no ES kopējām emisijām.

Maksimālā robežvērtība nodrošina, ka emisijas laika gaitā samazinās, un ka oglekļa cena, ko nosaka tirgus, stimulē uzņēmumus ieviest risinājumus un veikt investīcijas emisiju samazināšanai tur, kur tas izmaksā vismazāk, un tehnoloģiski neitrālā veidā. Oglekļa cena nosaka arī ES ETS radītos ieņēmumus.

Kopš tās ieviešanas 2005. gadā ES ETS ir palīdzējusi samazināt elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanā un rūpnieciskajā ražošanā radītās emisijas par 50 %¹ un virzās uz sava 2030. gada mērķrādītāja, proti, 62 % samazinājuma (salīdzinājumā ar 2005. gadu) sasniegšanu. Līdz šim sistēma ir nodrošinājusi aptuveni 248 miljardus EUR izsoļu ieņēmumus, kas galvenokārt sadalīti valstu budžetos, lai tos izmantotu klimatrīcībai un enerģētikas pārkārtošanai.

Šajā ziņojumā ir izvērtēta ES ETS darbība 2024. gadā, ņemot vērā arī attiecīgās norises 2025. gada pirmajā pusē. Tajā sniegts atjaunināts pārskats par sistēmas regulējuma galvenajiem aspektiem un uzsvērtas ikgadējās norises.

Vissvarīgākais ir tas, ka ziņojumā ir atgādinātas ES ETS tendences attiecībā uz emisijām un izsoļu ieņēmumiem. Emisijas no elektroenerģijas un rūpniecības iekārtām ES ETS ietvaros 2024. gadā turpināja samazināties, proti, par 5,8 % salīdzinājumā ar 2023. gada līmeni. Aviācijas nozarē emisijas Eiropas iekšienē palielinājās par 15 % salīdzinājumā ar 2023. gadu, daļēji tāpēc, ka tika paplašināts ģeogrāfiskais tvērums (no jauna iekļaujot ārējos lidojumus, kuros iesaistīti tālākie reģioni). Tajā pašā laikā 2024. gads bija pirmais gads, kad ES ETS tika iekļautas jūras transporta emisijas.

ES ETS 2024. gadā radītā kopējā ieņēmumu summa sasniedza 38,8 miljardus EUR. Šī summa galvenokārt ir novirzīta uz dalībvalstu budžetiem, bet arī uz Inovāciju fondu un Modernizācijas fondu, kā arī Atveseļošanas un noturības mehānisma budžetu, ko paredzēts izmantot plānam *REPowerEU*². Ziņojumā ir aprakstīts, kā dalībvalstis izmantoja savus ETS ieņēmumus 2024. gadā, un apkopotas norises Inovāciju fonda un Modernizācijas fonda ietvaros.

Ziņojumā ir izklāstītas ES ETS maksimālās robežvērtības korekcijas, kas stāsies spēkā 2026. gadā, ņemot vērā plānoto bāzes maiņu, tvēruma paplašināšanu ar mērķi aptvert vairāk siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju jūras transportā, un atjauninātu sarakstu ar mazajiem emitētājiem, kas ir izslēgti no sistēmas.

Ziņojums ir pieņemts saskaņā ar ETS direktīvas (Direktīva 2003/87/EK) 10. panta 5. punktu un 21. panta 2. punktu³. Tā pamatā ir galvenokārt ES reģistra un dalībvalstu ziņotie dati. Šim ziņojumam

¹ ETS emisijas no enerģētikas un rūpniecības nozares iekārtām 2024. gadā, neieskaitot datus par Apvienoto Karalisti, bet ieskaitot vienīgi Ziemeļīrijas enerģētikas nozari, salīdzinājumā ar 2005. gada ETS emisiju koriģēto vērtību tādā pašā tvērumā. Balstoties uz Eiropas Vides aģentūras [ETS datu pārlūku](#), no kura dati izgūti 2025. gada 31. augustā.

² Papildu informāciju sk. Komisijas tīmekļa vietnē [Atveseļošanas un noturības mehānisms](#) un [plāns REPowerEU – cenas zinā pieejama, droša un ilgtspējīga enerģija Eiropai](#).

³ [Direktīva 2003/87/EK](#) (2003. gada 13. oktobris), OV L 275, 25.10.2003., 32. lpp.

ir pievienots Komisijas dienestu darba dokuments (tehniskā informācija). Ziņojums tika sagatavots pirms Eiropas Savienības Padomes (Vide) 2025. gada 4. un 5. novembra sanāksmes.

2. Pašreizējais stāvoklis saistībā ar ES ETS

2.1. Darbības joma un tvērums

ES ETS piemēro visās 27 ES dalībvalstīs, Islandē, Lihtenšteinā un Norvēģijā, kā arī elektroenerģijas ražošanas stacijām Ziemeļīrijā⁴. Kopš 2020. gada janvāra ES ETS ir arī sasaistīta ar Šveices emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu (Šveices ETS).

No 2024. gada ES ETS nozaru tvērums aptver SEG emisijas no vairāk nekā 12 000 subjektu no:

- elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas stacijām un ražošanas iekārtām Eiropā;
- gaisakuģu operatoriem, kas veic lidojumus starp lidostām Eiropas Ekonomikas zonā (EEZ) un no EEZ uz Šveici un Apvienoto Karalisti;
- jūras transporta starp divām EEZ ostām un tad, kad kuģi atrodas EEZ ostās, kā arī pusi no emisijām, kas rodas reisos uz EEZ ostām vai no tām, kuri sākas vai beidzas ārpus EEZ.

Papildus CO₂ emisijām ES ETS aptver citas SEG emisijas no elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas stacijām un ražošanas iekārtām. Tās ir:

- N₂O (slāpekļa oksīds) no slāpekļskābes, adipīnskābes, glioksālskābes un glioksāla ražošanas;
- PFC (perfluorogļūdeņraži) no primārā alumīnija ražošanas.

No 2026. gada janvāra ir aptvertas CH₄ (metāna) un N₂O (slāpekļa oksīda) emisijas no jūras transporta darbībām.

2024. gadā 23 valstis ziņoja par izsniegtām atļaujām ETS darbībām, kā rezultātā tiek radītas emisijas, kas nav CO₂. Četras valstis paziņoja, ka iekārtas atļaujās ir iekļāvušas oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas darbības⁵.

No 2024. gada sadzīves atkritumu incinerācijas iekārtas veic emisiju monitoringu un ziņo par emisijām saskaņā ar ES ETS. Tomēr tām nav pienākuma nodot savas emisiju kvotas. Atkritumu apstrādes emisijām piemēro valsts samazināšanas mērķrādītājus saskaņā ar Kopīgo centienu regulu (Regula (ES) 2018/842)⁶.

Informācija par iekārtām, gaisakuģu operatoriem un kuģošanas sabiedrībām, kā arī SEG, kas paziņotas ES ETS ietvaros (kāda tā bija 2024. gadā), ir atrodama pievienotā dienestu darba dokumenta 1. iedaļā.

⁴ Saskaņā ar Protokolu par Īriju/Ziemeļīriju Līgumā par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības.

⁵ Šīs valstis bija Itālija, Nīderlande, Norvēģija un Zviedrija.

⁶ [Regula \(ES\) 2018/842](#) (2018. gada 30. maijs), OV L 156, 19.6.2018.).

2.2. ETS2 – jaunā emisijas kvotu tirdzniecības sistēma ēku, autotransporta un papildu nozarēs

ETS direktīvas 2023. gada pārskatīšanas ietvaros tika izveidota jauna emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ETS2), lai aptvertu CO₂ emisijas no kurināmā un degvielu sadedzināšanas ēkās, autotransportā un papildu nozarēs (galvenokārt mazās rūpniecības nozarēs, uz kurām neattiecas pašreizējā ES ETS).

ETS2 ir nošķirta no pašreizējās ES ETS. Lai gan abas ir emisiju ierobežošanas un tirdzniecības sistēmas, ETS2 aptver augšposma emisijas. Tas nozīmē, ka kurināmā piegādātājiem (regulētie subjekti) ir jāuzrauga un jāpaziņo emisijas atbilstoši to kurināmo un degvielu sadedzināšanai, ko tie nodod patēriņam nozarēs, uz kurām attiecas ETS2 darbības joma, kā arī jāiegādājas un jānodod attiecīgo emisiju kvotas. No 2025. gada janvāra regulētajiem subjektiem, uz kuriem attiecas ETS2, ir jābūt SEG emisiju atļaujai un apstiprinātam monitoringa plānam savu gada emisiju monitoringam un ziņošanai par tām.

Ikgadējā ziņošana par verificētajām emisijām būs obligāta attiecībā uz emisijām, kas emitētas no 2025. gada, un ziņojumi jāiesniedz līdz nākamā gada 30. aprīlim, tāpēc par emisijām 2025. gadā ir jāziņo 2026. gadā. Regulētajiem subjektiem kvotu skaits, kas atbilst to emisijām, būs jānodod līdz ziņošanas gada 31. maijam. Šo pienākumu var atlikt uz vienu gadu, ja 2026. gada pirmajā pusē būs ārkārtīgi augstas gāzes vai naftas cenas. Sk. 11. nodaļu par ETS2 īstenošanas satvaru un apliecinājumiem dokumentiem.

Komisija 2024. gada decembrī publicēja ES ETS2 kvotu kopapjomu 2027. gadā. Šī maksimālā robežvērtība 2027. gadam ir noteikta 1 036 288 784 kvotu apmērā ES 27 un trim EEZ-EBTA valstīm. ETS2 maksimālā robežvērtība 2027. gadam tika aprēķināta, pamatojoties uz vidējām CO₂ emisijām no kurināmā sadedzināšanas ETS2 darbības laikposmā no 2016. līdz 2018. gadam. Saskaņā ar ETS direktīvu minēto vidējo rādītāju līdz 2027. gadam samazina šādi: i) līdz 2024. gadam – lineāra samazinājuma trajektorija, kas atbilst trajektorijai, kura noteikta visām emisijām Kopīgo centienu regulas darbības jomā, un ii) 2025.–2027. gadam – ikgadējs lineārs samazinājuma koeficients 5,1 % apmērā.

No 2028. gada piemērojamā ETS2 maksimālā robežvērtība tiks noteikta līdz 2027. gada jūnijam, pamatojoties uz vidējām CO₂ emisijām, ko ETS2 regulētie subjekti paziņojuši par 2024.–2026. gadu. Dalībvalstis var izvēlēties vienpusēji iekļaut ETS2 CO₂ emisijas no darbībām, kas nav iekļautas ETS direktīvas darbības jomā, ja to apstiprina Eiropas Komisija. Līdz šim Komisija ir apstiprinājusi Austrijas, Somijas, Nīderlandes un Zviedrijas izvēli iekļaut papildu darbības. ETS2 maksimālā robežvērtība 2027. gadam tiks grozīta, lai atspoguļotu papildu emisijas no valstu izvēlētajām papildu darbībām.

ETS2 papildina valstu emisiju samazināšanas mērķrādītājus saskaņā ar Kopīgo centienu regulu (KCR). Dalībvalstīm ir jāīsteno papildinoša politika ETS2 nozarēs ne tikai, lai sasniegtu savus mērķrādītājus, bet arī, lai kontrolētu ETS2 cenas. Komisija 2025. gada septembrī publicēja pārskatu par efektīvu politiku un pasākumiem, kas var palīdzēt samazināt emisijas autotransporta un būvniecības nozarē⁷.

⁷ [Jauns pētījums nodrošina rīkkopu agrīnai dekarbonizācijai ETS2 nozarēs](#), Klimata politikas ĢD, 9.9.2025.

2.3. Sociālais klimata fonds

Sociālais klimata fonds (SKF) tika izveidots līdztekus ETS2, lai dalībvalstīm nodrošinātu finansējumu, ar ko novērst sociālo ietekmi, kuru rada ēku un autotransporta nozaru iekļaušana jaunajā sistēmā, un atbalstītu visneaizsargātākās grupas, it īpaši mājāsaimniecības, ko skar enerģētiskā vai transporta nabadzība.

No fonda 2026.–2032. gadā būs pieejami 65 miljardi EUR (pašreizējās cenās), ko finansēs no ārējiem piešķirtajiem ieņēmumiem, kurus galvenokārt nodrošinājušas ETS2 kvotu izsoles, kā arī no pašreizējās ES ETS 50 miljonu kvotu izsoles (kas sāka jau 2025. gadā). Fonda finanšu piešķirums katrai dalībvalstij ir noteikts, pamatojoties uz emisijām, demogrāfisko profilu un enerģētisko un transporta nabadzību, kā arī relatīvās labklājības rādītājiem. Dalībvalstīm līdz 2025. gada 30. jūnijam bija jāiesniedz Komisijai apstiprināšanai nacionālie sociālie klimata plāni, kuros izklāstīts, kā tās plāno tērēt savus Sociālā klimata fonda resursus. Ieskaitot dalībvalstu obligāto iemaksu to plānos vismaz 25 % apmērā, SKF piesaistīs vismaz 86,7 miljardus EUR.

2.3.1. Sociālie klimata plāni

Sociālajos klimata plānos būtu jāiekļauj analīze par ETS2 iespējamo ietekmi uz neaizsargātām grupām, kā arī strukturāli pasākumi un investīcijas šīs ietekmes mazināšanai, kas vērsti uz apzinātajām neaizsargātajām grupām. Pasākumi un investīcijas varētu aptvert energoefektivitātes uzlabošanu un ēku renovāciju, tīras siltumapgādes un aukstumapgādes attīstīšanu un atjaunīgās enerģijas integrēšanu, kā arī bezemisiju un – pienācīgi pamatotos gadījumos – mazemisiju mobilitātes risinājumu, arī sabiedriskā transporta, izvērsanu.

Visos pasākumos un investīcijās ir jāievēro princips “nenodarīt būtisku kaitējumu” (*DNSH*) attiecībā uz sešiem vides mērķiem, kas izklāstīti Taksonomijas regulā (Regula (ES) 2020/852). Dalībvalstīm ir arī iespēja ierobežotu daļu sava SKF piešķiruma tērēt pagaidu tiešajam ienākumu atbalstam. Turklāt dalībvalstīm ir jānodrošina politikas saskaņotība ar nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem (NEKP), un sociālajos klimata plānos var iekļaut papildu pasākumus, lai stiprinātu saskaņotību un stimulus tīrām alternatīvām.

Jau 2023. gadā Komisija izveidoja īpašu ekspertu grupu ar dalībvalstu pārstāvjiem, lai apspriestu paraugpraksi un apmainītos ar to, un šī grupa regulāri tiekas. Komisija ir publicējusi arī vairākus tematiskus paziņojumus un norādījumu dokumentus. 2024. gada jūnijā tika publicēti divi paziņojumi par izmakslietderīgu pasākumu un investīciju paraugpraksi un atbilstošām sabiedriskajām apspriešanām. 2025. gada martā tika publicēti divi norādījumu dokumenti par sociālo klimata plānu sagatavošanu un principa “nenodarīt būtisku kaitējumu” piemērošanu. Jaunākais norādījumu dokuments par uzraudzību un īstenošanu tika publicēts 2025. gada oktobrī⁸. Turklāt Komisija ir izveidojusi platformu, kurā dalībvalstis procesa gaitā var iesniegt radušos jautājumus.

Komisija ir tieši atbalstījusi 10 dalībvalstis to sociālo klimata plānu sagatavošanā, izmantojot tehniskā atbalsta instrumentu. Atbalsts ietvēra sākotnējo novērtējumu par ETS2 ietekmi un neaizsargātām grupām, ieinteresēto personu iesaisti, kā arī attiecīgo pasākumu un investīciju priekšatlasi un raksturojumu.

⁸ [Norādījumi par Sociālā klimata fonda īstenošanu](#), Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ĢD, 9.10.2025.

2024. gada beigās un 2025. gada sākumā dalībvalstis sāka obligātu apspriešanos ar ieinteresētajām personām par saviem sociālajiem klimata plāniem. Apspriešanās turpināsies līdz plānu oficiālai iesniegšanai. Vienlaikus komisārs *Hoekstra* 2025. gada jūnijā vadīja pirmo īstenošanas dialogu par ETS2 un Sociālā klimata fonda īstenošanu, pieaicinot dažādas ieinteresētās personas no tādām nozarēm kā siltumsūkņi, autobūve, ēku renovācija, mikromobilitāte un degvielas piegāde, kā arī no pilsoniskās sabiedrības.

Līdz 2025. gada oktobra vidum divas dalībvalstis (Latvija un Zviedrija) bija oficiāli iesniegušas savus plānus Komisijai novērtēšanai. Komisija arī izskatīja aptuveni 15 valstu SKP projektus. Komisija cieši sadarbojas ar visām dalībvalstīm visā (pirms)iesniegšanas un novērtēšanas procesā, stingri mudinot dalībvalstis ātri īstenot Sociālo klimata fondu un izvērst atbalstu neaizsargātām grupām.

Komisijas rīcībā ir pieci mēneši, lai novērtētu oficiāli iesniegtos plānus. Tā var sniegt apsvērumus vai pieprasīt papildu informāciju no attiecīgās dalībvalsts divu mēnešu laikā pēc to saņemšanas.

3. Emisiju maksimālā robežvērtība

ES ETS maksimālā robežvērtība nosaka maksimālo absolūto emisiju apjomu, ko regulētie subjekti drīkst emitēt tirdzniecības posmā. Tā atbilst šim periodam piešķirto emisiju kvotu skaitam, ja viena emisiju kvota atbilst vienai tonnai CO₂ ekvivalenta (oglekļa dioksīda ekvivalenta) emisiju. Maksimālo robežvērtību katru gadu samazina, lai nodrošinātu, ka ES sasniegs emisiju samazināšanas vispārējo mērķrādītāju. Tas uzņēmumiem sniedz ar ETS saistītu noteiktību attiecībā uz emisiju kvotu piedāvājuma samazināšanos nākotnē.

Pašlaik ir noteikta maksimālā robežvērtība, lai līdz 2030. gadam samazinātu ES ETS emisijas par 62 % salīdzinājumā ar 2005. gadu. No 2024. līdz 2027. gadam maksimālā robežvērtība katru gadu samazinās par 4,3 % no ETS direktīvas 3.c un 9. pantā noteiktajām atsauces emisijām⁹. No 2028. gada ikgadējais samazinājuma rādītājs būs 4,4 % gadā.

Atsevišķi maksimālās robežvērtības aprēķini attiecas uz emisijām, kas ietilpst ES ETS tvērumā un ko rada elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošana, rūpnieciskā ražošana un jūras transports (saskaņā ar ETS direktīvas 9. pantu) un aviācija (saskaņā ar ETS direktīvas 3.c pantu).

- 2024. gadā elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai un rūpnieciskajai ražošanai tika piešķirtas 1 386 051 745 kvotas¹⁰, savukārt aviācijai – 27 563 529 kvotas¹¹.
- 2025. gadā elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai un rūpnieciskajai ražošanai tika piešķirtas 1 298 127 514 kvotas, savukārt aviācijai – 26 233 302 kvotas.

Saskaņā ar ETS direktīvas 9. pantu 2026. gada maksimālā robežvērtība ir jāsamazina par 27 miljoniem kvotu (saskaņā ar ES ETS vispārējo 2030. gada emisiju samazināšanas mērķrādītāju).

⁹ Lineārais samazinājuma koeficients elektroenerģijas un siltuma ražošanai, rūpnieciskajai ražošanai un jūras transportam 2024. un 2025. gadā bija 87 924 231 kvotas un aviācijai – 1 330 226 kvotas.

¹⁰ Sīkāku informāciju sk. [Komisijas Lēmumā \(ES\) 2023/1575](#) (2023. gada 27. jūlijs), OV L 192, 31.7.2023., 30. lpp.

¹¹ Sīkāku informāciju sk. [Komisijas Lēmumā \(ES\) 2024/1797](#) (2024. gada 27. jūnijs), ar ko groza Lēmumu (ES) 2023/2440, OV L, 2024/1797, 28.6.2024., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2024/1797/oj>.

Tajā pašā laikā maksimālā robežvērtība ir jāpalielina, lai atspoguļotu ES ETS darbības jomas paplašināšanu, attiecinot to arī uz N₂O un CH₄ emisijām no jūras transporta.

Pamatojoties uz emisijām pēdējā gadā, par kuru ir pieejami dati¹², šis palielinājums ir 2 375 680 kvotas. Šīs papildu kvotas tiks izsolītas un ieskaitītas Inovāciju fondā, ko pilnībā nodrošina ES ETS (sk. 8.2. nodaļu).

Turklāt attiecībā uz 2026.–2030. gada periodu tika atjaunināts to iekārtu saraksts, kuras dažas dalībvalstis ir izslēgušas saskaņā ar ETS direktīvas 27. pantu, kā rezultātā no 2026. gada tika nedaudz koriģēta maksimālā robežvērtība un lineārais samazinājuma koeficients.

Kopā 2026. gadā elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai un rūpnieciskajai ražošanai tiks piešķirtas 1 185 420 090 kvotas, savukārt aviācijai – 24 903 076 kvotas¹³.

1. tabulā norādīts kopējais emisiju kvotu daudzums, kas piešķirts dažādām nozarēm atbilstoši ES ETS maksimālajai robežvērtībai.

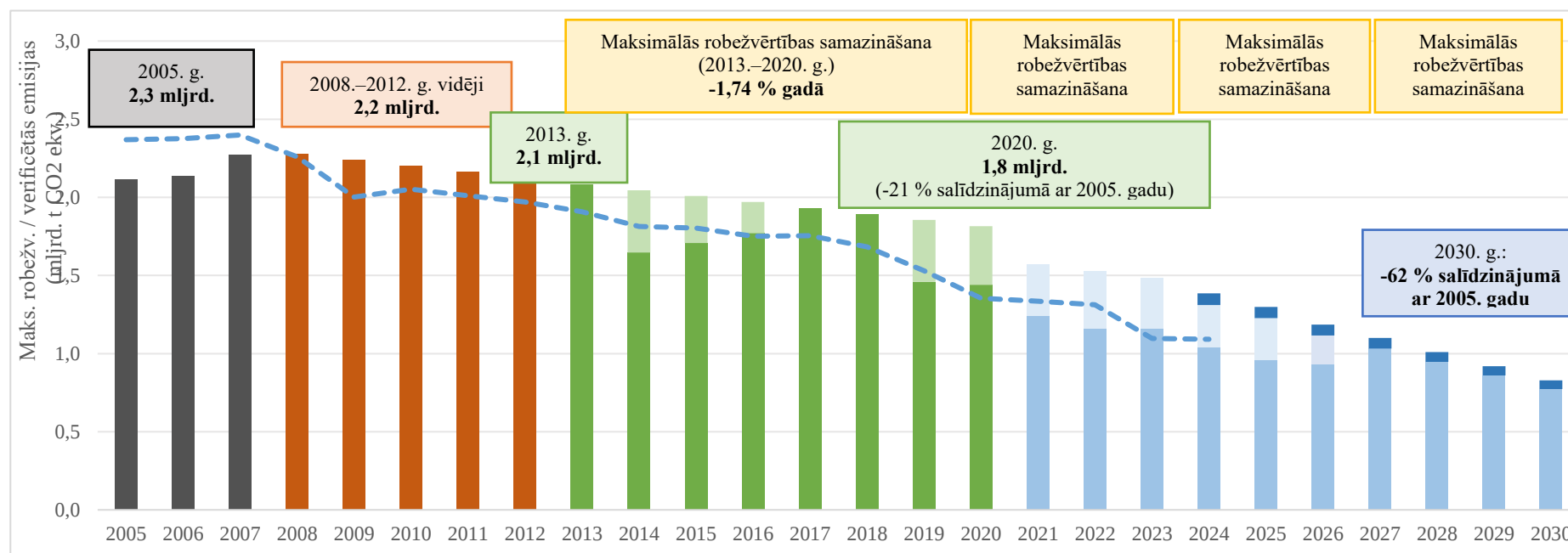
1. tabula. ES ETS maksimālā robežvērtība (2021.–2026. g.). Atsevišķus maksimālās robežvērtības aprēķinus piemēro i) elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas, rūpnieciskās ražošanas un no 2024. gada jūras transporta emisijām, kā arī ii) aviācijas emisijām, kas ir ES ETS darbības jomā. No 2024. gada 1. janvāra ES aviācijas nozares ETS darbības joma attiecas uz emisijām, kas rodas lielākajā daļā lidojumu starp EEZ un deviņiem ES tālākajiem reģioniem, kā arī lidojumos no tālākajiem reģioniem uz Šveici un Apvienoto Karalisti (sk. 9. nodaļu). Kopējais aviācijas kvotu daudzums no 2024. gada atspoguļo paplašināto ES ETS darbības jomu, kas aptver aviāciju.

Gads	Kopējais emisiju kvotu daudzums elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai, rūpnieciskajai ražošanai un jūras transportam	Kopējais aviācijas kvotu daudzums
2021. g.	1 571 583 007	28 306 545
2022. g.	1 528 579 492	27 268 379
2023. g.	1 485 575 977	26 341 779
2024. g.	1 386 051 745	27 563 529
2025. g.	1 298 127 514	26 233 302
2026. g.	1 185 420 090	24 903 076

1. attēlā norādītas maksimālās robežvērtības izmaiņas visos ES ETS posmos, ieskaitot plānotās korekcijas.

¹² Emisiju dati, kas 2025. gada 1. oktobrī paziņoti saskaņā ar Regulu (ES) 2015/757 par 2024. gada pārskata periodu.

¹³ Lineārais samazinājuma koeficients elektroenerģijas un siltuma ražošanai, rūpnieciskajai ražošanai un jūras transportam 2026. gadā ir 87 913 405 kvotas un aviācijai – 1 330 226 kvotas.

1. attēls Emisiju maksimālā robežvērtība ES ETS salīdzinājumā ar verificētajām emisijām. Šajā attēlā ir ņemta vērā ETS direktīvas 2023. gada pārskatītā redakcija, proti, maksimālās robežvērtības bāzes izmaiņas 2024. un 2026. gadā, jūras transporta nozares iekļaušana ES ETS no 2024. gada un lineārā samazinājuma koeficients 4,3 % apmērā 2024.–2027. gadā un 4,4 % apmērā no 2028. gada. **Aviācijas nozare nav iekļauta.** Sakarā ar izmaiņām tvērumā dati par 2005.–2007. gadu nav tieši salīdzināmi ar jaunākajiem datiem. Kopš 2021. gada ES ETS vairs neaptver iekārtas Apvienotajā Karalistē un attiecas tikai uz elektroenerģijas ražošanas iekārtām Ziemeļīrijā. **No 2024. gada verificētās emisijas attēlā ietver arī jūrniecības nozari, tāpēc 2024. un 2023. gada emisijas nav salīdzināmas.** Apzīmējumi: stabiņi (maksimālā robežvērtība), gaišāk iekrāsotie stabiņi 2014.–2016. gadā (kvotas, kuru izsolīšanu atlika), gaišāk iekrāsotie stabiņi kopš 2019. gada (tirgus stabilitātes rezervē ieskaitītās kvotas), tumšāk iekrāsotie stabiņi no 2024. gada (jūras transporta iekļaušana), pārtrauktā līnija (verificētās emisijas).

4. Kvotu izsolīšana

Izsolīšana ir galvenā kvotu iedales metode ES ETS, un šādi iedala līdz pat 57 % no maksimālās robežvērtības apjoma¹⁴. Izsoļu regulā (Regula (ES) Nr. 2023/2830)¹⁵ iekļautie noteikumi nodrošina, ka izsoles notiek atklātā, pārredzamā, saskaņotā un nediskriminējošā veidā. Tajā ir izklāstīti noteikumi attiecībā uz emisijas kvotu izsoļu laika grafiku, administrēšanu un citiem aspektiem.

European Energy Exchange AG (EEX) 2024. gadā turpināja organizēt izsoles:

- kā kopējā izsoles platforma tām 25 dalībvalstīm, kuras piedalījās kopīgā iepirkuma procedūrā;
- Polijai, kura izvēlējās nepiedalīties kopīgajā iepirkuma procedūrā, bet nav iecēlusi atsevišķu izsoles platformu savām vajadzībām;
- Islandei, Lihtenšteinai un Norvēģijai pēc tam, kad 2019. gadā tika grozīts EEZ līgums, lai šīs valstis varētu pievienoties kopējās izsoles platformas kopīgā iepirkuma līgumam;
- Apvienotajai Karalistei attiecībā uz elektroenerģijas ražošanas staciju kvotām Ziemeļīrijā;
- *EEX* arī izsolīja emisiju kvotas kā Vācijas atsevišķā izsoles platforma.

EEX izsolīto kvotu apjoms gadā kopš 2021. gada ir norādīts 2. tabulā.

2. tabula. Izsolīto kvotu kopējais daudzums (2021.–2024. gads)

Gads	Vispārīgās kvotas	Aviācijas kvotas
2021. g.	582 952 500	3 785 500
2022. g.	482 389 000	3 698 000
2023. g.	517 587 000	5 720 500
2024. g.	592 801 500	6 688 500

Kopumā 2024. gadā tika rīkota 221 izsole. Neviena izsole netika atcelta. No 2025. gada janvāra aviācijas nozarei piešķirtās kvotas ir vispārīgās kvotas, nevis atsevišķa kvotu kategorija.

Kopš 2023. gada jūlija izsolāmie apjomi ir ietvēruši kvotas, kas piešķirtas Atveseļošanas un noturības mehānismam (ANM) saskaņā ar *REPowerEU* regulu (Regula (ES) 2023/435)¹⁶. No emisiju kvotu pārdošanas izsolēs saskaņā ar *REPowerEU* regulu ANM līdz 2026. gada 31. augustam saņems 20 miljardus EUR. Dalībvalstis izmantos šos papildu ANM resursus, lai veiktu turpmākas reformas un investīcijas nolūkā veicināt pāreju uz tīru enerģiju un uzlabot enerģētisko drošību. Līdz 2025. gada

¹⁴ Praksē šī proporcija var atšķirties, jo izsolāmo kvotu daudzums ir samazināts, lai ieskaitītu tās tirgus stabilitātes rezervē, bet bezmaksas iedalei paredzēto kvotu apjoms nav mainījies.

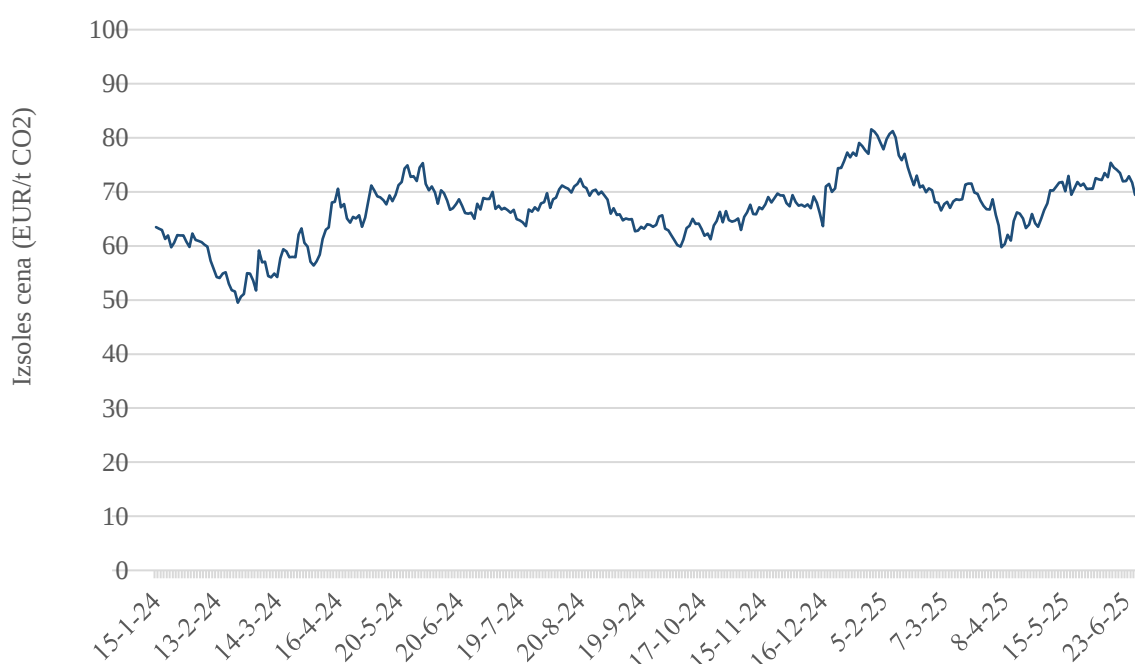
¹⁵ [Komisijas Deleģētā regula \(ES\) 2023/2830](#) (2023. gada 17. oktobris), OV L, 2023/2830, 20.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2023/2830/oj.

¹⁶ [Regula \(ES\) 2023/435](#) (2023. gada 27. februāris), OV L 63, 28.2.2023.

30. jūnijam ANM – REPowerEU vajadzībām tika piesaistīti 11,5 miljardi EUR, izsolot 164 710 000 kvotas.

Izsoļu līdzsvara cenas ES oglekļa tirgū 2024. gadā un 2025. gada pirmajā pusgadā ir norādītas 2. attēlā. Augstākā izsoles cena 2024. gadā bija 75,35 EUR, un šādu līmeni tā sasniedza 3. jūnijā. Zemākā izsoles cena bija 49,50 EUR, un šādu līmeni tā sasniedza 23. februārī. Vidējā cena 2024. gadā bija 64,74 EUR, kas ir mazāk nekā 2023. gadā, kad tā bija 83,60 EUR. Izsoles cenas 2024. gadā bija diezgan atšķirīgas, proti, 182 no 221 (82 %) vērtības bija no 60 EUR līdz 75 EUR.

Izsoles platforma savā tīmekļa vietnē regulāri publicē detalizētu katras izsoles rezultātu izklāstu¹⁷. Papildu informāciju par izsoļu norisi, tajā skaitā dalību, seguma koeficientu un cenām, var atrast ETS valstu izsoļu ziņojumos¹⁸.

2. attēls. Vispārīgo emisiju kvotu izsoļu līdzsvara cenas (no 2024. gada 1. janvāra līdz 2025. gada 30. jūnijam) (EUR par tonnu CO₂).

4.1. Kvotu izsolišana un anulēšana saistībā ar ES ETS darbības jomas paplašināšanu, ietverot jūrniecību

Jūras transports ir iekļauts ES ETS ar sākotnējo pakāpeniskas ieviešanas periodu 2024. un 2025. gadam, kad kuģošanas sabiedrībām ir pienākums nodot kvotas tikai par daļu no savām emisijām (attiecīgi 40 % un 70 %). Kad nodoto kvotu daudzums būs mazāks nekā verificētās jūras transporta emisijas 2024. un 2025. gadā, dalībvalstis anulēs šai starpībai atbilstošo kvotu skaitu. Saskaņā ar ETS direktīvas 3.gb pantu un 12. panta 3.-e punktu starpība ir jāanulē no izsoles. Anulēšana 2024. gadam kopumā 54 243 768 kvotu apmērā notiks 2026. gadā, grozot izsoļu kalendāru.

¹⁷ [ES ETS izsoles](#), EEX.

¹⁸ [Izsoļu ziņojumi](#), Klimata politikas ĢD.

ETS direktīvas 9. pantā ir noteikts, ka no 2026. gada janvāra kvotu daudzums ir jāpalielina, lai ņemtu vērā jūras transporta radīto siltumnīcefekta gāzu emisiju, kas nav CO₂ emisijas, aptvērums. Kvotas, kas izriet no minētā palielinājuma, ir jāizsola 2026. gadā un jāieskaita Inovāciju fondā, grozot izsoļu kalendāru.

4.2. Kopīgo centienu regulas elastība

Kopīgo centienu regulā (KCR) dalībvalstīm ir noteikti saistoši nacionālie emisiju samazināšanas mērķrādītāji 2021.–2030. gadam. Šie mērķrādītāji attiecas uz nozarēm ārpus pašreizējās ES ETS – iekšzemes transportu (izņemot aviāciju), ēkām, lauksaimniecību, atkritumiem un mazo rūpniecību.

Regulā ir iekļauts vienreizējs elastības noteikums, saskaņā ar kuru deviņām dalībvalstīm¹⁹ ir iespēja kolektīvi anulēt līdz pat 100 miljoniem ES ETS kvotu, lai nodrošinātu atbilstību savam mērķrādītājam, un šis apjoms jāatskaita no to attiecīgajiem izsolāmajiem apjomiem.

Laikposmā no 2021. līdz 2024. gadam sešas²⁰ no šīm astoņām dalībvalstīm izmantoja “KCR elastību” un kopā atskaitīja 28,8 miljonus kvotu no saviem izsolāmajiem apjomiem. Turpmāk Zviedrija sāks izmantot “KCR elastību” no 2025. gada, savukārt Dānija un Luksemburga pārtrauks izmantot elastību no 2026. gada.

4.3. Kvotu brīvprātīga anulēšana

Saskaņā ar ETS direktīvas 12. panta 4. punktu dalībvalstis tiek mudinātas anulēt kvotas gadījumā, ja papildu valsts pasākumu dēļ to teritorijā tiek slēgtas elektroenerģijas ražošanas jaudas. Tādējādi dalībvalstis var novērst to, ka no tā izrietošais emisiju samazinājums veidojas citur sistēmā.

Attiecīgajai dalībvalstij par plānoto anulēšanu ir jāinformē Komisija. Anulēšanu veic, samazinot kopējo kvotu daudzumu, kas jāizsola attiecīgajai dalībvalstij, un šis daudzums nedrīkst pārsniegt attiecīgo verificēto emisiju maksimālo summu piecu gadu periodā pirms slēgšanas. Kvotu anulēšanas procedūra ir noteikta Izsoļu regulas 25. pantā.

Vācija 2023. gada decembrī informēja Komisiju par savu nodomu brīvprātīgi anulēt kvotas, kas saistītas ar divu elektrostaciju slēgšanu 2022. gadā, kas bija daļa no valsts politikas ogļu izmantošanas pakāpeniskas pārtraukšanas jomā²¹. Anulēšanu plānots veikt laikposmā no 2025. līdz 2030. gadam. Kvotu skaitu, kas jāanulē saistībā ar paziņojumu, Komisijai var paziņot reizi gadā.

Atceļamo kvotu skaita aprēķināšanas metodika bija daļa no paziņojuma. Tajā ir ņemtas vērā emisijas, ko rada elektroenerģijas ražošanas aizstāšana elektroenerģijas tirgū, kā arī tirgus stabilitātes rezerves darbība.

¹⁹ Šīs deviņas dalībvalstis ir: Beļģija, Dānija, Īrija, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Austrija, Somija un Zviedrija. Elastības noteikums attiecas uz dalībvalstīm, kuru mērķrādītāji saskaņā ar Kopīgo centienu regulu ievērojami pārsniedz gan ES vidējo rādītāju, gan to izmakslietderīgas samazināšanas potenciālu, kā arī uz dalībvalstīm, kuras 2013. gadā rūpnieciskajām iekārtām nepiešķīra bezmaksas ES ETS kvotas.

²⁰ Nīderlande un Zviedrija neizmantoja šo elastību.

²¹ [Vācijas paziņojums par brīvprātīgu kvotu anulēšanu elektrostacijām, kas slēgtas 2022. gadā](#), Klimata politikas ĢD, 2.5.2024.

Vācija 2025. gada aprīlī iesniedza Komisijai to kvotu skaitu, kas anulējamas par 2023. gadu (no 2025. gada 1. septembra līdz 31. decembrim)²². Pamatojoties uz paziņoto metodiku, anulējamo kvotu skaits būtu atkarīgs no ES ETS tirgus stabilitātes rezerves pārpalikuma rādītāja (kopējais aprītē esošo kvotu skaits, *TNAC*) 2024. gadā²³.

Komisija 2024. gada *TNAC* publicēja 2025. gada 28. maijā (sk. 6.1. nodaļu). Tas sasniedza 1,15 miljardus kvotu. Līdz ar to no Vācijas izsolāmo kvotu apjoma tika anulētas 514 000 kvotas. Tas jau ir atspoguļots pārskatītajos 2025. gada izsoļu kalendāros, kas pieņemti 2025. gada 28. jūlijā.

5. Kvotu bezmaksas iedale

Kvotu bezmaksas iedale ir pagaidu pasākums, kas galvenokārt paredzēts rūpniecības nozarēm. Lai arī izsolišana ir primārā kvotu iedalīšanas metode ES ETS, ievērojamu kvotu apjomu iekārtām iedala bez maksas, lai novērstu oglekļa emisiju pārvirzes risku²⁴.

Īpašā oglekļa emisiju pārvirzes sarakstā ir norādītas nozares, par kurām uzskata, ka tajās pastāv oglekļa emisiju pārvirzes risks, un kuras tāpēc ir tiesīgas saņemt bezmaksas kvotas 100 % no attiecīgās līmeņatzīmes apmēra. Sarakstā ir norādītas 63 nozares un apakšnozares, kuras rada lielāko daļu no ES ETS iekļautajām rūpnieciskajām emisijām. Mazāk apdraudētās nozares saņem bezmaksas kvotas, kas atbilst ne vairāk kā 30 % no līmeņatzīmes vērtības.

Kvotu bezmaksas iedale balstās uz snieguma līmeņatzīmēm, kas atspoguļo vidējo emisiju intensitāti vienas produkta vienības izgatavošanā, izmantojot 10 % efektīvāko iekārtu katrā nozarē. Tā kā kvotas ir jānodod par visām emisijām, kvotas ir jāiegādājas tirgū par emisijām, kas pārsniedz šīs līmeņatzīmju vērtības. Līmeņatzīmes arī pakāpeniski samazina, lai vairāk stimulētu dekarbonizāciju un veicinātu inovācijas attiecīgajā nozarē.

Komisija 2021. gadā atjaunināja ETS līmeņatzīmju vērtības, ko piemēro 2021.–2025. gada iedaļes periodā²⁵. Līmeņatzīmes tiks atjauninātas 2026.–2030. gada iedaļes periodam, un šā dokumenta sagatavošanas laikā šis process vēl turpinās. Saskaņā ar pārskatīto ETS direktīvu līmeņatzīmju ikgadējie samazinājuma rādītāji ir palielināti, lai veicinātu turpmāku pārkārtošanos rūpniecībā. No 2026. gada minimālo rādītāju palielinās no 0,2 % līdz 0,3 % gadā un maksimālo rādītāju – no 1,6 % līdz 2,5 % gadā. Piemērojamā ikgadējā samazinājuma likme tiks noteikta īpaši katrai līmeņatzīmei.

Kopš 2021. gada bezmaksas kvotu apjomi tiek koriģēti, kad notiek būtiskas izmaiņas rūpnieciskās ražošanas apjomos, pamatojoties uz salīdzinājumu starp sākotnējiem apjomiem un vidējo rādītāju iepriekšējos divos gados²⁶. Pielāgojumus piemēro, ja ražošanas apjoma pieaugums vai samazinājums sasniedz 15 %, savukārt turpmākus pielāgojumus var piemērot ražošanas apjoma izmaiņām 5 % apmērā. Operatoriem katru gadu jāiesniedz valsts kompetentajām iestādēm ziņojumi par ražošanas datiem, uz kuru pamata var tikt veikti pielāgojumi bez maksas iedalāmo kvotu apjomā. Stingrāku

²² [Vācijas paziņojums par brīvprātīgu kvotu anulēšanu ES ETS elektrostacijām, kas slēgtas 2023. gadā](#), Klimata politikas ĢD, 5.5.2024.

²³ Ja 2024. gada *TNAC* pārsniegtu 1096 miljonus, tiktu anulētas 514 000 kvotas. Ja 2024. gada *TNAC* būtu no 833 miljoniem līdz 1096 miljoniem, kvotas netiktu anulētas.

²⁴ Oglekļa emisiju pārvirze varētu notikt, ja ETS reglamentētas darbības pārceļ uz valstīm ārpus ES ar mazāk vērienīgu klimata politiku, tādējādi radot vispārēju siltumnīcefekta gāzu emisiju pieaugumu.

²⁵ [Komisijas Īstenošanas regula \(ES\) 2021/447](#) (2021. gada 12. marts), OV L 87, , 15.3.2021.

²⁶ [Komisijas Īstenošanas regula \(ES\) 2019/1842](#) (2019. gada 31. oktobris), OV L 282, 4.11.2019.

noteikumu ieviešanas dēļ ir pieaudzis gadā veikto pielāgojumu skaits atbilstoši kvotu bezmaksas iedalei. 2021.–2024. gadā vidēji tika iesniegti aptuveni 3900 pieprasījumu, kas ir aptuveni trīs reizes vairāk nekā gada vidējais skaits periodā līdz 2020. gadam. Gadu no gada skaits palielinās, jo, lai turpmāk mainītu bezmaksas kvotu iedali, ir vajadzīgi mazāki 5 % intervāli.

Sākotnēji 2021.–2025. gadā bez maksas kopā bija paredzēts iedalīt 2791 miljonu kvotu 7430 iekārtām. Pieņemot, ka oglekļa cena ir 70 EUR par tonnu CO₂, minētajā laikposmā šāda kvotu iedales apjoma vērtība būtu aptuveni 39 miljardi EUR gadā. Līdz 2025. gada vidum Komisija bija pieņēmusi 16 lēmumus, lai rūpnieciskās ražošanas apjomu izmaiņu dēļ pielāgotu kvotu bezmaksas iedali, samazinot to par 173,7 miljoniem kvotu²⁷. Taču tajā pašā laikā Komisija arī pieņēma septiņus lēmumus par kvotu bezmaksas iedales sākotnējā apjoma koriģēšanu, palielinot to par 2,3 miljoniem kvotu²⁸. Tas bija nepieciešams, jo iesniegtajos iekārtu datos bezmaksas iedales pieteikumos tika konstatētas kļūdas. Kopumā kvotu bezmaksas iedales apjoms 2021.–2025. gadam ir samazināts par 171,5 miljoniem kvotu salīdzinājumā ar sākotnējo kvotu bezmaksas iedali.

Bezmaksas iedales apjoma pielāgojumi tiek veikti, izmantojot jaunu iekārtu rezervi (*NER*). Šie pielāgojumi ietver arī izmaiņas iekārtu darbības uzsākšanas vai izbeigšanas dēļ. *NER* sākotnējais apjoms 2021. gada sākumā bija 331,3 miljoni kvotu. Tas ietvēra neiedalītās kvotas no 3. posma (2013.–2020. gads) un 200 miljonus kvotu no tirgus stabilitātes rezerves.

3. tabulā ir apkopoti ikgadējie bezmaksas kvotu iedales līmeņi 2021.–2025. gada iedales periodā (gan sākotnējie, gan koriģētie līmeņi), kas liecina par “faktiskā bezmaksas iedales apjoma” samazinājumiem 2024. un 2025. gadā. Galvenie šo samazinājumu iemesli ir negatīvā ietekme uz ražošanas līmeni konkrētās nozarēs pandēmijas un enerģētikas krīzes dēļ galvenokārt 2022. un 2023. gadā. Tā kā kvotu bezmaksas iedales pielāgojumi ir balstīti uz salīdzinājumu, kurā ņemts vērā vidējais ražošanas līmenis divu gadu laikā, pastāvīga ražošanas samazinājuma pilna ietekme aizkavējas par diviem gadiem.

²⁷ Eiropas brīvās tirdzniecības nolīguma Uzraudzības iestāde arī pieņēma lēmumus attiecībā uz Islandi, Lihtenšteinu un Norvēģiju.

²⁸ Eiropas brīvās tirdzniecības nolīguma Uzraudzības iestāde arī pieņēma lēmumus attiecībā uz Islandi, Lihtenšteinu un Norvēģiju.

3. tabula. Kvotu bezmaksas iedaļes apjomi saskaņā ar ES ETS (2021.–2025. gads) (miljonos kvotu). Dati izgūti no Savienības reģistra 2025. gada 30. jūnijā.

Gads	2021. g.	2022. g.	2023. g.	2024. g.	2025. g.	Kopā
Sākotnējais bezmaksas iedaļes apjoms (ES-27 + Islande, Lihtenšteina un Norvēģija)	559,6	558,9	558,2	557,5	556,8	2791,1
Faktiskais bezmaksas iedaļes apjoms	545,7	542,4	537,0	499,7	494,8	2619,6
Pielāgotais un koriģētais bezmaksas iedaļes apjoms	-13,9	-16,5	-21,2	-57,8	-62,0	-171,5

Kopš 2013. gada ES ETS pamatā ir ES mēroga saskaņotas pieejas koncepcija attiecībā uz pagaidu sistēmu bezmaksas kvotu piešķiršanai, pamatojoties uz līmeņatzīmēm. Šis modelis un līmeņatzīmju izmantošana pieļauj situācijas, kad atsevišķu iekārtu saņemtās bezmaksas kvotas var un drīkst pārsniegt verificētās emisijas vienu vai vairākus gadus. Tomēr dažu iekārtu pārpalikums neliedz samazināt kopējās emisijas, un lielākajai daļai iekārtu rastos oglekļa izmaksas, lai iegūtu papildu kvotas, kas vajadzīgas to emisiju segšanai. Galvenie iemesli, kāpēc iekārta varētu saņemt kvotu pārpalikumu bez maksas, ir izskaidroti turpmāk.

Līmeņatzīmju vērtības nosaka un regulāri atjaunina, pamatojoties uz to 10 % efektīvāko (viszemākās emisijas intensitātes) iekārtu vidējo sniegumu, kuras izmanto šo līmeņatzīmi. Tas nozīmē, ka saskaņā ar katru līmeņatzīmi vairākas iekārtas pārsniegtu pārējos 90 % un saņemtu pietiekami daudz kvotu, lai segtu savas emisijas, vai pat kvotu pārpalikumu. Turklāt Bezmaksas iedaļes regulā ir iekļauti noteikumi par bezmaksas kvotu iedali siltumenerģijas vai atlikumgāzu eksporta un importa gadījumā, kas var atšķirties no tā, kā tiek ziņots par emisijām. Emisijas un bezmaksas kvotas šādos gadījumos varētu piešķirt atsevišķām iekārtām, kā rezultātā viena no tām, šķiet, saņem vairāk kvotu nekā tās emisijas. Piemēram, ķīmiskā iekārta, kas importē siltumenerģiju no citas iekārtas, saņem bezmaksas kvotas, lai mazinātu oglekļa emisiju pārvirzes riskus, savukārt par emisijām ziņo siltumenerģijas ražotne.

Arī noteikumi par ikgadējām kvotu iedaļes korekcijām nolūkā atspoguļot būtiskas izmaiņas rūpnieciskās ražošanas apjomos (sk. iepriekš) attiecas uz iespējamu kvotu pārsniegumu. Divu gadu vidējais rādītājs rada “buferi”, kas nozīmē, ka ievērojama ražošanas samazinājuma pilna ietekme uz bezmaksas kvotu iedaļes līmeņiem būs jūtama tikai pēc diviem gadiem, t. i., paziņotās emisijas tiks samazinātas nekavējoties, bet bezmaksas kvotu iedaļē šāda tūlītēja samazinājuma nebūtu.

5.1. Oglekļa ievedkorekcijas mehānisms

Paketes “Gatavi mērķrādītājam 55 %” ietvaros tika pieņemta Oglekļa ievedkorekcijas mehānisma (OIM) regula (Regula (ES) 2023/956)²⁹, lai mazinātu oglekļa emisiju pārvirzes risku no ETS bezmaksas iedaļes pakāpeniskas izbeigšanas, kamēr ES stiprina savu klimatrīcību.

²⁹ [Regula \(ES\) 2023/956](#) (2023. gada 10. maijs), OV L 130, 16.5.2023.

Dažās ES ETS aptvertajās rūpniecības nozarēs (cements, alumīnijs, mēslošanas līdzekļi, ūdeņradis, dzelzs un tērauds), sākot no 2026. gada, OIM pakāpeniski aizstās bezmaksas iedali. Šo nozaru kvotu apjoms veidoja aptuveni 54 % no kopējā bezmaksas iedaļas apjoma 2021.–2025. gadā.

Nodrošinot, ka par iegultā oglekļa emisijām, kas radušās konkrētu ES importētu preču ražošanas gaitā, tiek maksāta līdzvērtīga cena, OIM panāks, ka importa oglekļa cena ir līdzvērtīga iekšzemes ražošanas oglekļa cenai (saskaņā ar ES ETS) un ka netiek apdraudēti ES klimata mērķi. OIM ietvers tiešās emisijas visās aptvertajās nozarēs un netiešās emisijas (no elektroenerģijas, kas patērēta ražošanas procesos) cementam un mēslošanas līdzekļiem. Nozarēm, kas ir tiesīgas saņemt netiešo oglekļa izmaksu atbalstu (t. i., alumīnijs, ūdeņradis, dzelzs un tērauds – sk. 8.1. nodaļu), netiešās emisijas sākotnēji netiks ņemtas vērā.

2023. gada oktobrī sākās pārejas periods, kura laikā importētāji ziņo par emisijām, bet tiem vēl nav jāveic maksājumi. Tas turpināsies līdz 2025. gada beigām, kad pakāpeniski tiks ieviesta pilnīga īstenošana.

Sākot no 2026. gada, preču importētājiem OIM nozarēs, kas importē preces ES, būs jāiegādājas un jānodod sertifikāti par iegultajām emisijām. Lai atbalstītu rūpniecību tās dekarbonizācijas centienos, ETS direktīva ieņēmus no pakāpeniski pārtraucamās bezmaksas kvotu izsoles novirza uz Inovāciju fondu (sk. 8.2. nodaļu), īpašu uzmanību pievēršot projektiem OIM nozarēs.

ES arī veic pasākumus, lai vienkāršotu un stiprinātu OIM tā galīgajā posmā. Eiropas Parlaments un Padome 2025. gada jūnijā panāca politisku vienošanos par priekšlikumu vienkāršot OIM. Tas tika oficiāli pieņemts 2025. gada septembrī³⁰. Viens no galvenajiem priekšlikuma aspektiem ir palielināt atbrīvojuma robežvērtību, lai no OIM varētu atbrīvot līdz 50 tonnām importēto preču uz vienu importētāju gadā. Paredzams, ka tiks atbrīvoti 90 % uzņēmumu, vienlaikus joprojām sedzot 99 % emisiju. Šā dokumenta sagatavošanas laikā Komisija arī gatavo vairākus sekundāros tiesību aktus (deleģētos aktus un īstenošanas aktus), lai nodrošinātu OIM savlaicīgu un efektīvu īstenošanu, kad 2026. gadā sāksies galīgais posms.

Komisija arī gatavo tiesību aktu priekšlikumus par OIM attiecināšanu uz konkrētām lejupējām precēm, lai novērstu lejupējo oglekļa emisiju pārvirzi³¹, kā arī novērstu apiešanas risku³² un pielāgotu elektroenerģijas importam piemērojamos noteikumus.

Tajā pašā laikā Komisija publicēs priekšlikumu novērst oglekļa emisiju pārvirzes risku, kas saistīts ar ES ražotu OIM preču eksportu, kā paziņots paziņojumā par *tīras rūpniecības kursa īstenošanu*³³. Kā apspriests pagājušā gada ziņojumā par oglekļa tirgu, bezmaksas kvotu iedaļas pakāpeniska izbeigšana nozīmē, ka ES OIM preču ražotājiem būs jāmaksā par savām iegultajām oglekļa emisijām, savukārt oglekļa emisiju pārvirze tiek risināta, OIM importētām precēm nosakot līdzvērtīgu oglekļa cenu.

³⁰ [Komisija atzinīgi vērtē politisko vienošanos vienkāršot un stiprināt oglekļa ievērošanas mehānismu](#), Klimata politikas ĢD, 18.6.2025.

³¹ Ja oglekļa izmaksas par OIM pamatmateriāliem var mudināt lejupējo preču ražotāju pārvietot ražošanu uz ārvalstīm ārpus ES ETS darbības jomas.

³² OIM regulā apiešana ir definēta kā prakse, kurai nav cita pietiekama cēloņa vai ekonomiskā pamatojuma kā vien efektīvi pilnībā vai daļēji izvairīties no finanšu saistībām, kas izriet no OIM.

³³ Sk. [COM\(2025\) 378 final](#), “Tīras rūpniecības kursa īstenošana”, 2.7.2025., 4. lpp.

Komisija arī gatavo OIM visaptverošu pārskatīšanu publicēšanai līdz 2025. gada beigām, kā paredzēts OIM regulā. Šajā pārskatīšanā tiks izvērtēta iespēja paplašināt OIM darbības jomu, OIM preču identificēšanai izmantotos kritērijus un netiešo emisiju aprēķināšanas metodiku. Tajā tiks novērtēta arī pārvaldības sistēma, administratīvās izmaksas, progress, kas panākts starptautiskajās diskusijās par klimatrīcību, un OIM ietekme uz importu no jaunattīstības valstīm, it īpaši vismazāk attīstītajām valstīm.

6. ES oglekļa tirgus

6.1. Piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvarošana

Tirgus stabilitātes rezerve (TSR) veicina oglekļa tirgus līdzsvaru un noturību, katru gadu koriģējot ES ETS izsolāmo kvotu piedāvājumu. TSR ir noteikumos balstīts instruments, ko pirmām kārtām ieviesa, lai risinātu strukturālo nelīdzsvarotību starp kvotu piedāvājumu un pieprasījumu ES oglekļa tirgū 3. posma sākumā. 2013. gadā tirgū bija 2,1 miljarda kvotu pārpalikums, ko kopš tā laika TSR ir palīdzējusi samazināt. Īstermiņā TSR reaģē uz pēkšņiem piedāvājuma un pieprasījuma satricinājumiem, piemēram, Covid-19 pandēmijas izraisītās ekonomikas lejupslīdes dēļ 2020. gadā.

TSR pielāgo kvotu piedāvājumu ES oglekļa tirgum atbilstoši iepriekš noteiktām aprītē esošo kvotu kopskaita (*TNAC*) robežvērtībām. Atkarībā no *TNAC* līmeņa kvotas vai nu izņem no izsolāmā apjoma un ieskaita rezervē, vai atbrīvo no rezerves un izsola. Tādējādi TSR veicina līdzsvarotību un noturību pret krasām izmaiņām piedāvājumā vai pieprasījumā, nodrošinot ES oglekļa tirgus netraucētu darbību. TSR sāka darboties 2019. gadā un līdz šim katru gadu ir panākusi kvotu izņemšanu no aprites.

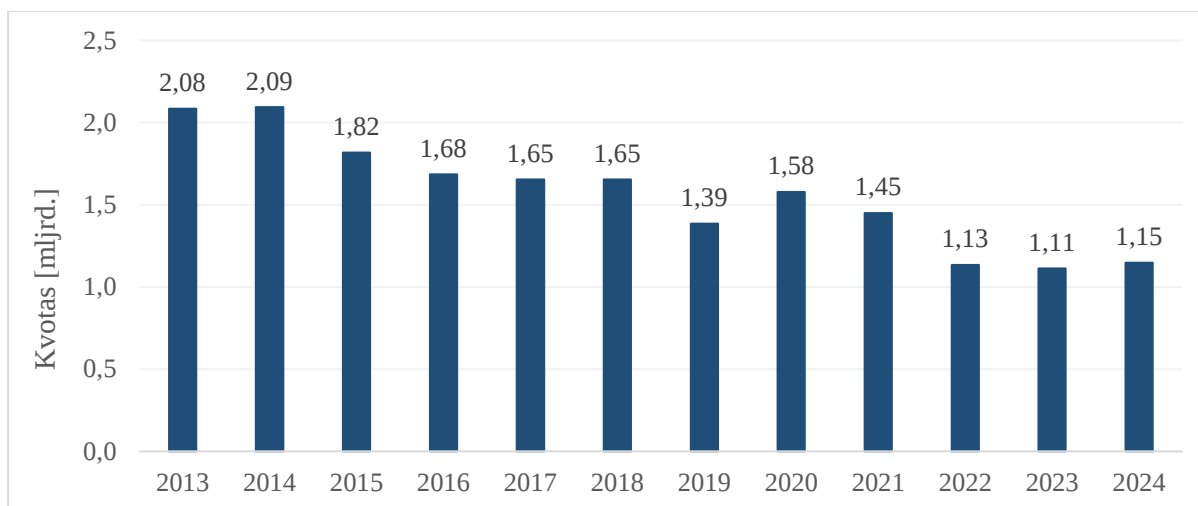
Komisija publicē *TNAC* katru gadu. To aprēķina par iepriekšējo gadu, savukārt piedāvājuma korekcijas veic 12 mēnešu laikā pēc publicēšanas un saskaņā ar konkrētu algoritmu. Paziņojumu par *TNAC* 2024. gadam Komisija publicēja 2025. gada 28. maijā³⁴.

TNAC 2024. gadam sasniedza kvotu kopējo apjomu 1,15 miljardu apmērā, kas ir neliels pieaugums salīdzinājumā ar 2023. gadu. Rezultātā no 2025. gada septembra līdz 2026. gada augustam no izsolāmā apjoma izņems 276 miljonus kvotu (24 % no *TNAC*).

Katra gada sākumā TSR atzīst par nederīgām tās turējumā esošās kvotas, kas pārsniedz 400 miljonu robežvērtību. 2025. gada 1. janvārī TSR par nederīgām atzina 271 miljonu kvotu, rezervē atstājot 400 miljonus kvotu. Kopš 2023. gada TSR kopumā par nederīgām atzīti 3,2 miljardi kvotu.

3. attēlā parādītas kvotu pārpalikuma tendences ES oglekļa tirgū kopš 2013. gada. Informācija par valstu ieguldījumu TSR ir sniegta pievienotā dienestu darba dokumenta 2. iedaļā.

³⁴ [Tirgus stabilitātes rezerve ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas ietvaros, lai laikposmā no 2025. gada septembra līdz 2026. gada augustam samazinātu izsolāmo kvotu apjomu par 276 miljoniem kvotu](#), CLIMA ĢD, ziņu raksts, 28.5.2025. *ES Oficiālais Vēstnesis*: Komisijas Paziņojums – 2024. gadā aprītē bijušo kvotu kopskaita publicēšana ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas tirgus stabilitātes rezerves vajadzībām ([OV C, C/2025/3180](#), 4.6.2024.).

3. attēls. Kvotu pārpalikums ES ETS (2013.–2024. gads)

6.2. Tirgus pārraudzība

Uz ES oglekļa tirgu attiecas stingri tirgus pārraudzības noteikumi, kas ir apstiprināti ES finanšu tirgos. To veido primārais tirgus, kurā emisijas kvotas izsola tirgus dalībniekiem, un sekundārais tirgus, kurā tirgus dalībnieki cits citam tirgo emisijas kvotu tūlītējos un atvasinātos līgumus. Saskaņā ar Finanšu instrumentu tirgu direktīvu (FTID II) (Direktīva 2014/65/ES)³⁵ gan tūlītēji tirgojamas emisijas kvotas, gan emisijas kvotu atvasinātie instrumenti ir klasificēti kā finanšu instrumenti. Šī klasifikācija ir arī atspoguļota sekundārajos tiesību aktos, tajā skaitā Izsoļu regulā, kura nodrošina primārā tirgus (kvotu izsoļu) pārraudzību.

ES oglekļa tirgus uzraudzību kopīgi veic visu dalībvalstu finanšu iestādes³⁶ un koordinē Eiropas regulators – Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde (EVTI). EVTI uzrauga tirgus dalībnieku rīcību, izmantojot plašu loku ziņošanas un pārredzamības prasību. Turklāt emisijas kvotu tirdzniecībai piemēro citus finanšu tirgu noteikumus, piemēram, noteikumus par tirgus ļaunprātīgas izmantošanas un iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas novēršanu (Regula (ES) Nr. 596/2014)³⁷, kas tirgus dalībniekiem uzliek pienākumu nekavējoties ziņot par aizdomīgiem rīkojumiem un darījumiem. Savukārt valstu iestādes ir pilnvarotas reaģēt uz konstatētiem tirgus ļaunprātīgas izmantošanas gadījumiem, veicot korektīvus pasākumus vai uzliekot sodus.

Pēc ETS direktīvas pārskatīšanas 2023. gadā tika veikti vairāki grozījumi, lai vēl vairāk uzlabotu ES oglekļa tirgus pārredzamību. EVTI tika uzdots uzraudzīt un regulāri novērtēt ES ETS darbību attiecībā uz izsoļu primāro tirgu un tirdzniecību sekundārajos tirgos. Savā pirmajā gada ziņojumā par ES oglekļa tirgu uzraudzību, kas publicēts 2024. gada 7. oktobrī³⁸ un balstīts uz 2023. gada datiem, EVTI nekonstatēja būtiskas problēmas tirgus darbībā. EVTI konstatēja, ka elektroenerģijas nozares dekarbonizācija un rūpnieciskā darbība ir galvenie cenu attīstības virzītājspēki ES oglekļa tirgos.

³⁵ Direktīva 2014/65/ES (2014. gada 15. maijs), OV L 173, 12.6.2014. Sk. [konsolidēto tekstu](#).

³⁶ To valstu kompetento iestāžu sarakstu, kas atbildīgas saskaņā ar Tirgus ļaunprātīgas izmantošanas regulu, sk. [EVTI tīmekļa vietnē](#).

³⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 596/2014 (2014. gada 16. aprīlis) par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (OV L 173, 12.6.2014.). Sk. [konsolidēto tekstu](#).

³⁸ EVTI Tirgus ziņojums par ES oglekļa tirgiem 2024. gadā ([ESMA50-43599798-10379](#), 7.10.2024.).

Jaunākajā ziņojumā³⁹, kas publicēts 2025. gada 22. oktobrī un balstīts uz 2024. gada tirgus datiem, EVTI atkārtoti apstiprināja, ka oglekļa tirgi attīstījās atbilstoši tirgus gaidām. Analīze apstiprina iepriekšējā ziņojumā uzsvērtos modeļus un tendences. 2025. gada ziņojums liecina par sākotnēju pakāpenisku ETS cenu samazināšanos 2024. gadā, kam sekoja stabilizācija, kuru veicināja vājš pieprasījums no elektroenerģijas nozares, kas turpināja dekarbonizēties, un lielāki izsolāmie apjomi. EVTI arī atkārtoti apstiprināja, ka joprojām pastāv izsoļu relatīva koncentrācija, kas saistīta ar to, ka operatori dod priekšroku kvotu ieguvei, izmantojot finanšu starpniekus.

EVTI novēroja, ka tirdzniecības darbība 2024. gadā palielinājās par 35 %, sasniedzot kopumā 13,7 miljardus tonnu CO₂ ekv., ar ko notikusi apmaiņa 4,7 miljonus darījumu. Tirgus izaugsmi galvenokārt noteica tirdzniecība uz vietas, savukārt ārpus biržas tirdzniecības aktivitāte saglabājās stabila. Ieguldījumu brokeru sabiedrībām un kredītiestādēm joprojām ir svarīga loma gan valūtas, gan ārpusbiržas tirgos, kas veido 63 % no kopējā tirdzniecības apjoma.

EVTI norādīja, ka atvasināto instrumentu tirgu centrālais elements ir regulētā tirgū tirgoti nākotnes līgumi, kas veidoja trīs ceturtdaļas no 2024. gadā tirgotā apjoma. Kopumā sekundārais tirgus veicina ES ETS labu darbību, atvieglojot atbilstības subjektiem emisijas kvotu iegādi no finanšu starpniekiem.

EVTI arī atkārtoti norādīja, ka ir svarīgi, lai juridiskās personas identifikatori (*LEI*) būtu pieejami subjektiem Savienības reģistrā, un aicina valstu administratorus pielikt papildu pūles, lai nodrošinātu *LEI* reģistrācijas prasības īstenošanu konta turētājiem Savienības reģistrā. Tas joprojām būs īpaši svarīgi 2025. gadā, jo kontu turētāju skaits turpina palielināties sakarā ar ES ETS paplašināšanu, attiecinot to arī uz jūrniecības nozari, un ETS2 ieviešanu būvniecības, autotransporta un citām nozarēm. EVTI uzskata, ka tāpēc ir pamatoti veikt turpmāku oglekļa tirgus analīzi un uzraudzību.

Lai gan *LEI* nav obligāti vajadzīgs, lai atvērtu kontu Savienības reģistrā, subjektiem, kuriem ir *LEI*, šī informācija ir jāpaziņo Savienības reģistrā, atverot kontu. Turklāt Reģistra regulas (Regula (ES) 2019/1122)⁴⁰ 2023. gada grozījumi paredz, ka valstu administratori līdz 2024. gada beigām pārskata kontus, kuros nav informācijas par *LEI* vai tirdzniecības vietas vai centrālā darījumu partnera statusu, kas minēts regulas III pielikuma III-I tabulā. Neraugoties uz pienākumu pārskatīt informāciju par *LEI* pieejamību, *LEI* pieejamība joprojām ir zemāka par gaidīto.

2024. gada 28. martā stājās spēkā pārskatītā FITD II⁴¹ un Finanšu instrumentu tirgu regula (FITR) (Regula (ES) 2024/791)⁴², kas vēl vairāk stiprina noteikumus par finanšu tirgiem, pārredzamību un pārraudzību. Ar FITR 57. pantu pozīciju pārvaldības kontroli attiecina arī uz tirdzniecības vietām, kas tirgo emisijas kvotu atvasinātos instrumentus. Ar FITR 58. pantu groza tirdzniecības vietu un ieguldījumu brokeru sabiedrību pozīciju ziņošanas tvērumu, izslēdzot emisijas kvotas, un ievieš jaunu

³⁹ EVTI Tirgus ziņojums par ES oglekļa tirgiem 2025. gadā ([ESMA50-481369926-30552](https://www.euractiv.com/doc/ESMA50-481369926-30552), 22.10.2025.).

⁴⁰ [Komisijas Deleģētā regula \(ES\) 2019/1122](#) (2019. gada 12. marts), ar ko papildina Direktīvu 2003/87/EK, OV L 177, 2.7.2019. Sk. [konsolidēto tekstu](#).

⁴¹ [Direktīva \(ES\) 2024/790](#) (2024. gada 28. februāris), ar ko groza Direktīvu 2014/65/ES, OV L, 2024/790, 8.3.2024., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/790/oj>. Sk. [konsolidēto tekstu](#).

⁴² [Regula \(ES\) 2024/791](#) (2024. gada 28. februāris), ar ko groza Regulu (ES) Nr. 600/2014, OV L, 2024/791, 8.3.2024., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/791/oj>. Sk. [konsolidēto tekstu](#).

pienākumu divreiz nedēļā iesniegt ziņojumus par pozīcijām⁴³, kas uzlabo emisijas kvotu un to atvasināto instrumentu tirdzniecības pārredzamību.

Ņemot vērā šos jaunos noteikumus, Komisija pārskata tiesisko regulējumu attiecībā uz preču atvasināto instrumentu tirgiem, arī emisijas kvotām. Komisija izvērtē, vai pozīciju limiti un vadības kontrole varētu palīdzēt novērst tirgus ļaunprātīgu izmantošanu un veicināt sakārtotus cenu noteikšanas un norēķinu nosacījumus. Turklāt Komisija izvērtē kritērijus palīgdarbību definēšanai grupas līmenī un izpēta iespēju centralizēt un saskaņot darījumu datu vākšanu visā FITR un ETIR – Eiropas tirgus infrastruktūras regulā (Regula (ES) Nr. 648/2012)⁴⁴, kā arī novērtē, kuriem datiem vajadzētu būt publiskiem un kā tos vislabāk izplatīt. Šā darba ietvaros Komisija veica mērķorientētu apspriešanos⁴⁵ attiecībā uz pārskatu par preču atvasināto instrumentu tirgu darbību un dažiem aspektiem, kas saistīti ar enerģijas tūlītējo darījumu tirgiem, kuri aptver arī finanšu tirgus noteikumus, kas piemērojami emisijas kvotām.

Mērķorientētās apspriešanās par preču atvasināto instrumentu regulējumu konstatējumi tiks izmantoti darbā, kuru veic Gāzes tirgus darba grupa (*GMTF*), kas tika izveidota 2025. gada sākumā kā daļa no Lētākas enerģijas rīcības plāna⁴⁶, lai rūpīgi pārbaudītu ES gāzes tirgu darbību un vajadzības gadījumā iejauktos. Ņemot vērā to, ka noteikumi par enerģētikas atvasinātajiem produktiem kopumā attiecas arī uz emisijas kvotu un saistīto atvasināto produktu tirdzniecību, uz ES oglekļa tirgiem varētu attiekties visi konstatējumi, kas izdarīti darba grupā, kuras darbu paredzēts pabeigt līdz 2025. gada beigām.

7. Emisiju tendences

2024. gadā kopējās emisijas ES ETS sasniedza 1187 miljonus tonnu (Mt)⁴⁷. Šis skaits ir lielāks nekā 2023. gadā (1150,3 Mt CO₂ ekv.), kas daļēji skaidrojams ar jūrniecības nozares iekļaušanu ES ETS. Ņemot vērā tikai iekārtas un gaisakuģu operatorus, ETS emisijas 2024. gadā bija par 4,4 % zemākas nekā 2023. gadā.

Elektroenerģijas un rūpniecības iekārtu radītās emisijas sasniedza 1033,3 Mt CO₂ ekv., kas ir par 5,8 % mazāk nekā 2023. gadā. Līdz ar to ETS emisijas no šīm iekārtām tagad ir par aptuveni 50 % mazākas nekā 2005. gadā, un to izmaiņas liecina, ka notiek atbilstoša virzība uz 2030. gada mērķrādītāju, proti, 62 % samazinājumu. Iekārtu gada emisiju dati ir parādīti 4. tabulā. Aviācijas un jūras transporta emisijas ir aplūkotas attiecīgi 9. un 10. nodaļā.

Galvenie ES ETS emisiju kopējā samazinājuma veicinātāji bija siltumapgādes un elektroenerģijas nozares. Emisijas no elektroenerģijas un siltuma ražošanas samazinājās par 10,7 % salīdzinājumā ar 2023. gadu⁴⁸, un tas notika galvenokārt tāpēc, ka ievērojami palielinājās atjaunīgo energoresursu un kodolenerģijas īpatsvars elektroenerģijas struktūrā apvienojumā ar mazāku atkarību no nozīmīgiem

⁴³ Pienākums publicēt divus ziņojumus attiecas tikai uz tirdzniecības vietām, kas piedāvā gan nākotnes līgumus, gan iespējas līgumus. Tirdzniecības vietas, kas piedāvā tikai nākotnes līgumus, turpinās publicēt tikai vienu ziņojumu.

⁴⁴ [Regula \(ES\) Nr. 648/2012](#) (2012. gada 4. jūlijs), OV L 201, 27.7.2012. Sk. [konsolidēto tekstu](#).

⁴⁵ Mērķorientēts apspriešanas dokuments “Pārskats par preču atvasināto instrumentu tirgu darbību un dažiem aspektiem, kas saistīti ar enerģijas tūlītējo darījumu tirgiem”. 26.02.2025.

⁴⁶ [Lētākas enerģijas rīcības plāns. Enerģētikas savienības patiesās vērtības atraisīšana: lētas, efektīvas un tīras enerģijas nodrošināšana ikvienam Eiropas iedzīvotājam](#), publicēts 2025. gada 26. februārī.

⁴⁷ Verificētās ETS emisijas 2024. gadā, Savienības reģistrs, dati izgūti 2025. gada 1. oktobrī.

⁴⁸ 2 % no šā samazinājuma pamato arī datu nekonsekvence, kas ietekmē elektroenerģijas un rūpniecisko emisiju dalījumu, nevis tirgus tendences.

fosilajiem kurināmajiem, piemēram, dabasgāzes un oglēm (sk. 7.1. nodaļu). Šī tendence parādījās, neraugoties uz zemākām vidējām oglekļa cenām 2024. gadā (galvenokārt 60–75 EUR diapazonā) un vispārēju elektroenerģijas ražošanas pieaugumu.

2024. gadā atjaunīgie energoresursi un biodeģvielas bija galvenais elektroenerģijas avots ES, veidojot 47,2 % no īpatsvara. Kopējā atjaunīgās elektroenerģijas izlaide 2024. gadā palielinājās par 7,6 %, saules enerģijai sasniedzot ievērojamu pieaugumu par 19,3 % un hidroenerģijai pieaugot par 12 %, lai gan biodeģvielas izmantošana samazinājās par 5,2 %⁴⁹.

Kodolenerģijas un fosilā kurināmā sadedzināšana veidoja attiecīgi 23,5 % un 28,1 % elektroenerģijas ražošanā. Tas ietver elektroenerģijas no oglēm samazinājumu par 11,9 %, dabasgāzes patēriņa samazinājumu par 8,1 %, elektroenerģijas no naftas pieaugumu par 5,2 % un kodolenerģijas ražošanas pieaugumu par 5,1 %.

ES 2024. gadā piedzīvoja vēl vienu rekordgadu saules enerģijas jaudas iekārtu jomā, pievienojot 65,5 GW, kā liecina *SolarPower Europe* sniegtā informācija, un tādējādi kopējā jauda sasniedza 338 GW. Vēja enerģijas jauda sasniedza 234 GW, un saskaņā ar *WindEurope* datiem tajā pašā gadā tika uzstādīti 12,9 GW.

Arī rūpniecisko iekārtu emisijas 2024. gadā nedaudz samazinājās, proti, par 0,8 % salīdzinājumā ar 2023. gadu. Neraugoties uz vispārējo izlaides samazinājumu rūpnieciskajā ražošanā⁵⁰, dažās energoietilpīgās nozarēs, piemēram, tērauda, mēslošanas līdzekļu un ķīmisko vielu nozarē, tika novērota mērena atveseļošanās. Tas liecina, ka šīs nozares pakāpeniski palielina darbību pēc enerģētikas krīzes, ko izraisīja dabasgāzes cenu kāpums 2022. gadā sakarā ar Krievijas iebrukumu Ukrainā. Atšķirīgā ražošanas izlaide dažādās nozarēs var pamatot vispārējo nemainīgo emisiju tendenci, pat ja 2024. gadā dažās nozarēs tika novēroti arī nelieli energoefektivitātes uzlabojumi.

⁴⁹ [Neto elektroenerģijas ražošana pēc kurināmā veida – ikmēneša dati](#), Eurostat.

⁵⁰ [Rūpnieciskā ražošana samazinājās par 1,1 % eurozonā un par 0,8 % ES](#), Eurostat, 13.2.2025.

4. tabula. ES ETS iekārtu verificēto emisiju daudzums (2019.–2024. g.) (miljonos tonnu CO₂ ekv.). Dati izgūti no Savienības reģistra 2025. gada 1. oktobrī.

Gads	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.	2024. g.
Verificētās emisijas – iekārtas	1530	1356 (1253, izņ. AK)	1337	1313	1096	1033
Izmaiņas pa gadiem	-9,1 %	-11,4 %	-1,4 % (6,6 %, izņ. AK)	-1,8 %	-16,5 %	-5,7 %
Verificētās emisijas – elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošana	822	696 (653, izņ. AK)	708	725	552	493
Izmaiņas pa gadiem	-14,7 %	-15,3 %	1,6 % (8,5 %, izņ. AK)	2,4 %	-23,9 %	-10,7 %
Verificētās emisijas – rūpnieciskā ražošana	708	660 (601, izņ. AK)	629	589	544	540
Izmaiņas pa gadiem	-1,6 %	-6,9 %	-4,7 % (4,7 %, izņ. AK)	-6,4 %	-7,5 %	-0,8 %

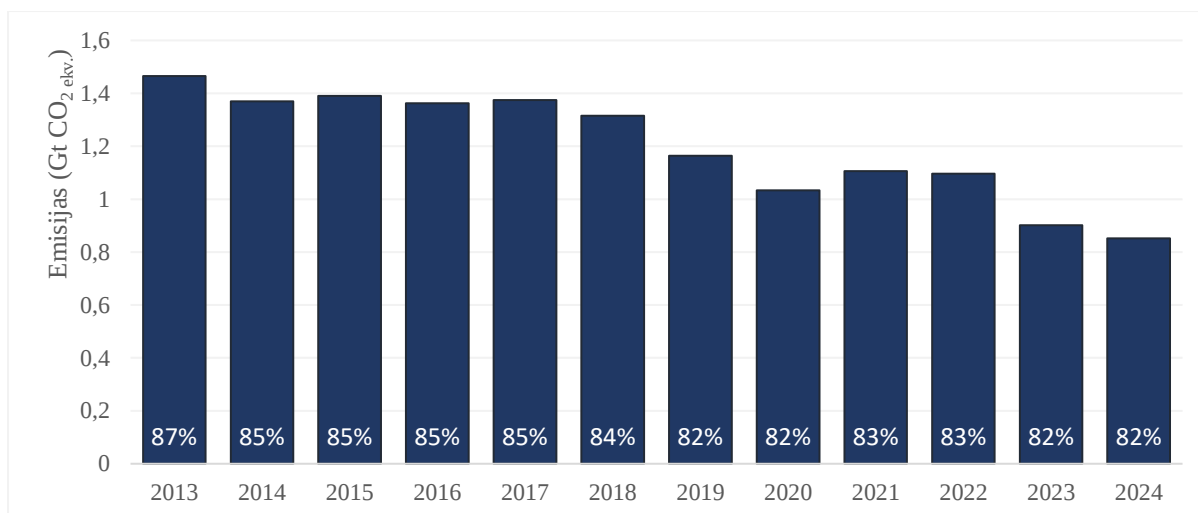
7.1. Emisijas no fosilā kurināmā sadedzināšanas iekārtās

Figures 4 un 5. attēls parāda tendences attiecībā uz emisijām, ko rada fosilā kurināmā sadedzināšana iekārtās, kuras ietilpst ES ETS darbības jomā, attiecīgi norādot šo emisiju īpatsvaru iekārtu kopējās emisijās un pa kurināmā veidiem⁵¹. Ne visas emisijas ETS ietvaros rodas no fosilā kurināmā sadedzināšanas. Dažas emisijas rodas tieši rūpnieciskos procesos. 4. attēlā ir parādīts fosilā kurināmā sadedzināšanas radīto emisiju īpatsvars iekārtu kopējās emisijās, un 5. attēlā ir parādīts sadedzināšanas emisiju sadalījums pa kurināmā veidiem.

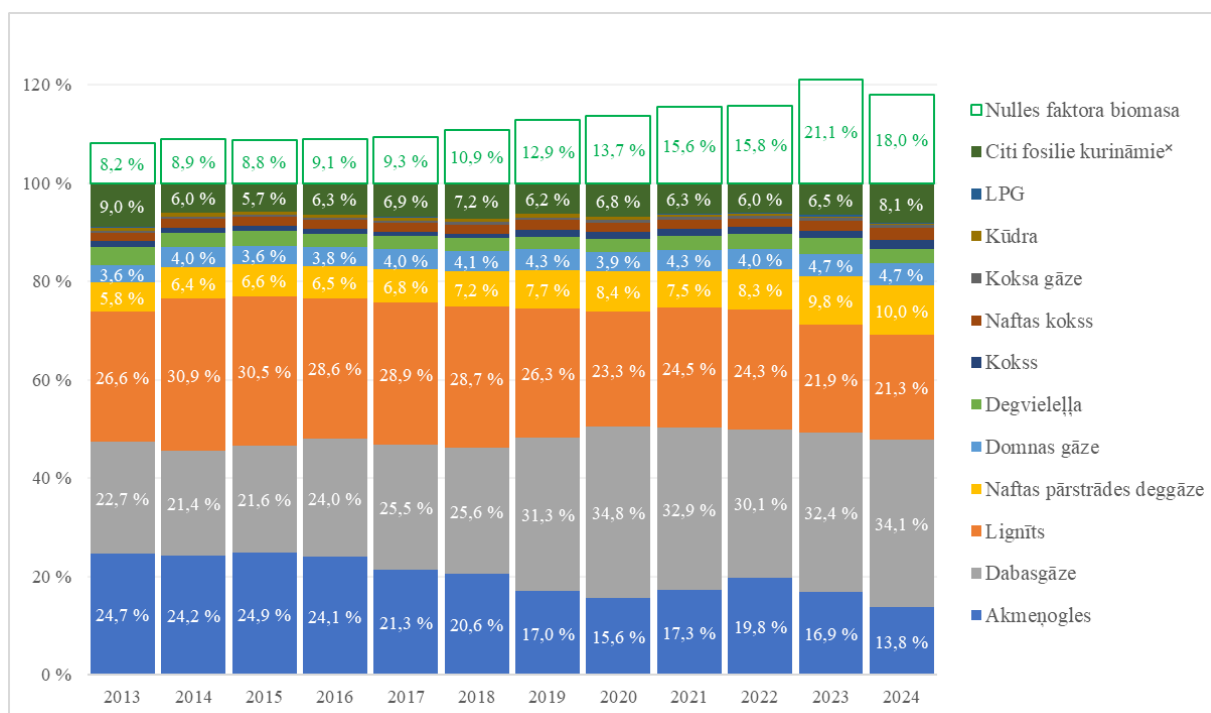
Kopumā emisiju apjomam ir tendence samazināties, ko veicina enerģētikas nozares dekarbonizācija – atjaunīgo energoresursu plašāka izmantošana, ogļu aizstāšana ar dabasgāzi un biomasas plašāka izmantošana⁵². Kā redzams 5. attēlā, 2022. gadā novērotā tendence, atbilstoši kurai palielinājās akmeņogļu izmantošana (saistībā ar dabasgāzes cenu pieaugumu Krievijas iebrukuma Ukrainā dēļ), 2024. gadā ir mainījusies, sasniedzot akmeņogļu zemāko īpatsvaru kopš 2013. gada.

⁵¹ Šīs analīzes pamatā ir dati par ES ETS īstenošanu, kurus valstis katru gadu ziņo saskaņā ar ETS direktīvas 21. pantu (termiņš ir 30. jūnijs).

⁵² Papildus ETS iekārtu emisijām 2024. gadā nulles faktora emisijas no ilgtspējīgas biomasas veido 22 %.

4. attēls. Tādu kopējo emisiju tendence, ko rada fosilā kurināmā sadedzināšana iekārtās, kuras ietilpst ES ETS darbības jomā (2013.–2024. gads). Apzīmējumos ir norādīts iekārtu kopējo emisiju procentuālais īpatsvars.

5. attēls. Tādu emisiju īpatsvara tendence, ko rada dažādu kurināmo sadedzināšana iekārtās, kuras ietilpst ES ETS darbības jomā (2013.–2024. gads). Apzīmējumos ir norādīts sadedzināšanas rezultātā iekārtu radīto kopējo emisiju procentuālais īpatsvars. Apzīmējumi nav redzami, ja emisiju apjoms no konkrēta kurināmā sadedzināšanas nekad nav pārsniedzis 3 % īpatsvaru. Citi fosilie kurināmie* attiecas uz kurināmajiem, kas vēl nav uzskaitīti apzīmējumos. Emisijas no biomasas sadedzināšanas ES ETS ir nulles faktora emisijas, un tāpēc tās ir norādītas papildus iekārtu kopējām sadedzināšanas rezultātā radītajām emisijām.

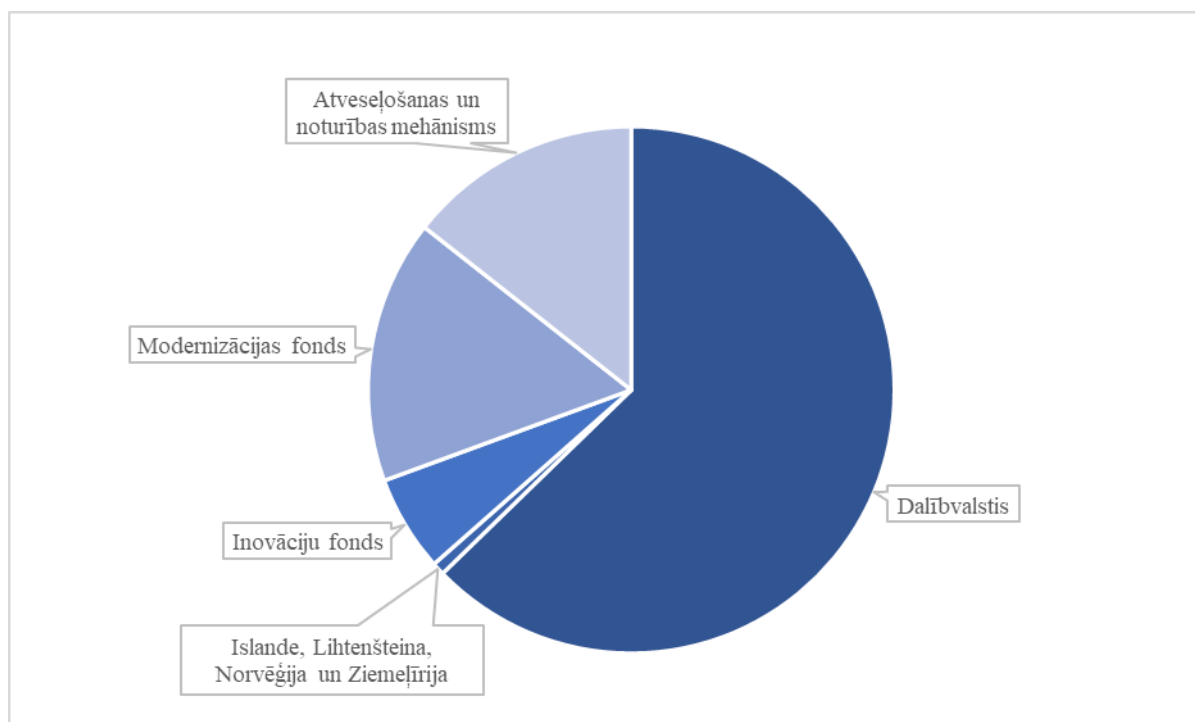
8. Ieņēmumi no ES ETS

Kvotu pārdošana ES ETS izsolēs dod dalībvalstīm ievērojamus ieņēmumus, ar ko atbalstīt klimatrīcību un enerģētikas pārkārtošanu. 2024. gadā kopējie izsolēs gūtie ieņēmumi bija 38,8 miljardi EUR.

- 24,4 miljardi EUR tika piešķirti tieši dalībvalstīm un 0,3 miljardi EUR – Islandei, Lihtenšteinai, Norvēģijai un Ziemeļīrijai.

- 6,3 miljardi EUR tika piešķirti ETS Modernizācijas fondam, 2,3 miljardi EUR tika piešķirti ETS Inovāciju fondam un atlikušie 5,6 miljardi EUR – Atveseļošanas un noturības mehānismam plāna *REPowerEU* finansēšanai, ko dalībvalstis izmanto, lai veicinātu pāreju uz tīru enerģiju un palielinātu enerģētisko drošību, īstenojot reformas un veicot investīcijas, kas iekļautas to noturības un atveseļošanas plānu *REPowerEU* nodaļās.

6. attēlā parādīts 2024. gada izsolēs gūto ieņēmumu sadalījums. Detalizēti dati par katras valsts un fonda ieņēmumiem ir iekļauti pievienotā dienestu darba dokumenta 3. iedaļā.

6. attēls. ETS 2024. gada izsolēs gūto ieņēmumu sadale starp valstu budžetiem, Inovāciju fondu, Modernizācijas fondu un Atveseļošanas un noturības mehānismu.

Saskaņā ar ETS direktīvas 10. panta 3. punktu dalībvalstīm ir pienākums izmantot 100 % no iekasētajiem ieņēmumiem (vai līdzvērtīgu finansiālo vērtību) klimatrīcības un enerģētikas pārkārtošanas atbalstam, izņemot ieņēmumus, ko dalībvalstis tērē, lai atbalstītu energoietilpīgas nozares netiešo oglekļa izmaksu segšanai (sk. 8.1. nodaļu). Konkrētie mērķi ir uzskaitīti 10. panta 3. punktā, un tie ietver rūpniecības dekarbonizāciju, enerģētikas pārkārtošanu, tīrās tehnoloģijas, pielāgošanos klimata pārmaiņām, transporta nozares dekarbonizāciju un taisnīgas pārkārtošanās pasākumus. Komisija stingri uzrauga šā jaunā pienākuma izpildi, lai nodrošinātu, ka visi ETS ieņēmumi tiek izlietoti šiem mērķiem.

Šis pienākums attiecas uz ieņēmumiem, kas gūti no papildu kvotu izsolēm saistībā ar jūras transporta iekļaušanu ES ETS – dalībvalstis tiek mudinātas palielināt savu ieguldījumu jūras ekosistēmā, it īpaši aizsargājamo jūras teritoriju, aizsardzībā, atjaunošanā un labākā pārvaldībā. Turklāt dalībvalstīm, kuras saņem lielākus papildu kvotu apjomus, jo tām ir liels kuģošanas sabiedrību īpatsvars salīdzinājumā ar iedzīvotāju skaitu, attiecīgā daļa būtu jāizmanto ar jūrniecību saistītiem mērķiem.

Saskaņā ar Pārvaldības regulu (Regula (ES) 2018/1999)⁵³ dalībvalstis katru gadu ziņo Komisijai par to, kā tās izmanto savus ETS ieņēmumus. Šo ziņojumu pamatā ir veidnes, un tos iesniedz, izmantojot *Reportnet* 3, ko pārvalda Eiropas Vides aģentūra⁵⁴. Tie ir publiski pieejami aģentūras tīmekļa vietnē. Ziņojumiem jābūt pietiekami detalizētiem, lai novērtētu atbilstību izdevumu mērķrādītājam. Pretējā gadījumā Komisija var uzdot dalībvalstij atkārtoti iesniegt informāciju un novērst visas nepilnības.

No 24,4 miljardiem EUR, ko dalībvalstis iekasēja kā ETS ieņēmumus 2024. gadā, uz 21,2 miljardiem EUR attiecas pienākums, kurš noteikts 10. panta 3. punktā⁵⁵. Tas tā ir tāpēc, ka tika ziņots, ka 3,2 miljardi EUR no 2024. gada ieņēmumiem (13 %) ir paredzēti, lai finansētu palīdzību energoietilpīgām nozarēm netiešo oglekļa izmaksu segšanai. Lai gan visi attiecīgie ETS ieņēmumi ir jāizmanto ar klimatu un enerģētiku saistītām investīcijām, šie budžeta līdzekļi nav pilnībā jāizlieto tajā pašā gadā, kad ieņēmumi tiek gūti. No 2024. gada ieņēmumiem, kas izmantojami 10. panta 3. punkta mērķiem, 77 % tika izmaksāti jau 2024. gadā, un vēl 3 % tika piešķirti konkrētām darbībām. Turpmākajos ziņojumos tiks aprakstīts, kā dalībvalstis ir izmantojušas atlikušo daļu.

Dalībvalstis ziņoja⁵⁶, ka no 21,2 miljardiem EUR tās jau ir izmaksājušas 16,4 miljardus EUR un piešķirušas vēl 0,5 miljardus EUR 10. panta 3. punkta mērķu īstenošanai. Tāpēc vēl ir jāpiešķir, jāizmaksā un jāziņo par aptuveni 4,3 miljardiem EUR.

5. tabulā ir iekļauts to 24,4 miljardu EUR sadalījums, ko dalībvalstis iekasējušas no ETS ieņēmumiem 2024. gadā.

5. tabula. 24,4 miljardu EUR ETS ieņēmumu, ko dalībvalstis iekasējušas 2024. gadā, sadalījums

Ieņēmumi (miljardos EUR)	
Ieņēmumi, par kuriem ziņots, ka tie izmantoti, lai finansētu atbalstu netiešu oglekļa izmaksu segšanai	3,2
Ieņēmumi, uz kuriem attiecas 10. panta 3. punktā noteiktais pienākums un kuri izmaksāti 2024. gadā	16,4
Ieņēmumi, ko dalībvalstis iekasējušas 2024. gadā, ievērojot 10. panta 3. punktā noteikto pienākumu, un kuriem uzņemtas saistības	0,5
Dalībvalstu 2024. gadā iekasētie ieņēmumi, kas vēl jāpiešķir, jāizmaksā un jāziņo	4,3

No 16,4 miljardiem EUR ieņēmumu, kuri paziņoti kā gūti un izmaksāti 2024. gadā 10. panta 3. punkta mērķiem, 3,2 miljardi EUR tika izmantoti projektiem kategorijā “Energoapgāde – atjaunīgie

⁵³ [Regula \(ES\) 2018/1999](#) (2018. gada 11. decembris), OV L 328, 21.12.2018.

⁵⁴ [ETS izsolēs gūto ieņēmumu izmantošana – 2025. pārskata gads – GovReg](#), *Reportnet* 3, Eiropas Vides aģentūra.

⁵⁵ Līdz 2023. gada 4. jūnijam dalībvalstis tika mudinātas izmantot vismaz 50 % no iekasētajiem ieņēmumiem, lai atbalstītu investīcijas dekarbonizācijā un enerģētikas pārkārtošanā. Uz ieņēmumiem, kas iekasēti pēc 2023. gada 5. jūnija, attiecas pienākums izmantot 100 % (vai līdzvērtīgu finansiālu vērtību) dekarbonizācijas un enerģētikas pārkārtošanas atbalstam ETS nozarēs.

⁵⁶ Dažas valstis, kas līdzfinansē darbības no saviem ETS ieņēmumiem, ziņo par līdzfinansētās darbības pilnu vērtību, tāpēc to darbību summa ir lielāka nekā ieņēmumi. Šajā nodaļā norādītās vērtības tika attiecīgi koriģētas, piemēram, ja darbību summa divkārt pārsniedza gūtos ieņēmumus, tika pieņemts, ka no izsoles ieņēmumiem tika apmaksāta puse no katras darbības un netiešo oglekļa izmaksu kompensācijas.

energoresursi, tīkli un uzkrāšana”, 3,3 miljardi EUR – “Ēku energoefektivitāte, siltumapgāde un aukstumapgāde” un 3,6 miljardi EUR – “Sabiedriskais transports un mobilitāte”. Piemēri ir dotācijas atkrastes vēja enerģijas un biogāzes modernizācijai Dānijā, dziļās modernizācijas projekti ar vismaz 40 % siltumenerģijas patēriņa samazinājumu dzīvojamās ēkās Lietuvā un investīcijas dzelzceļa transportā un veloceļiņos Slovēnijā.

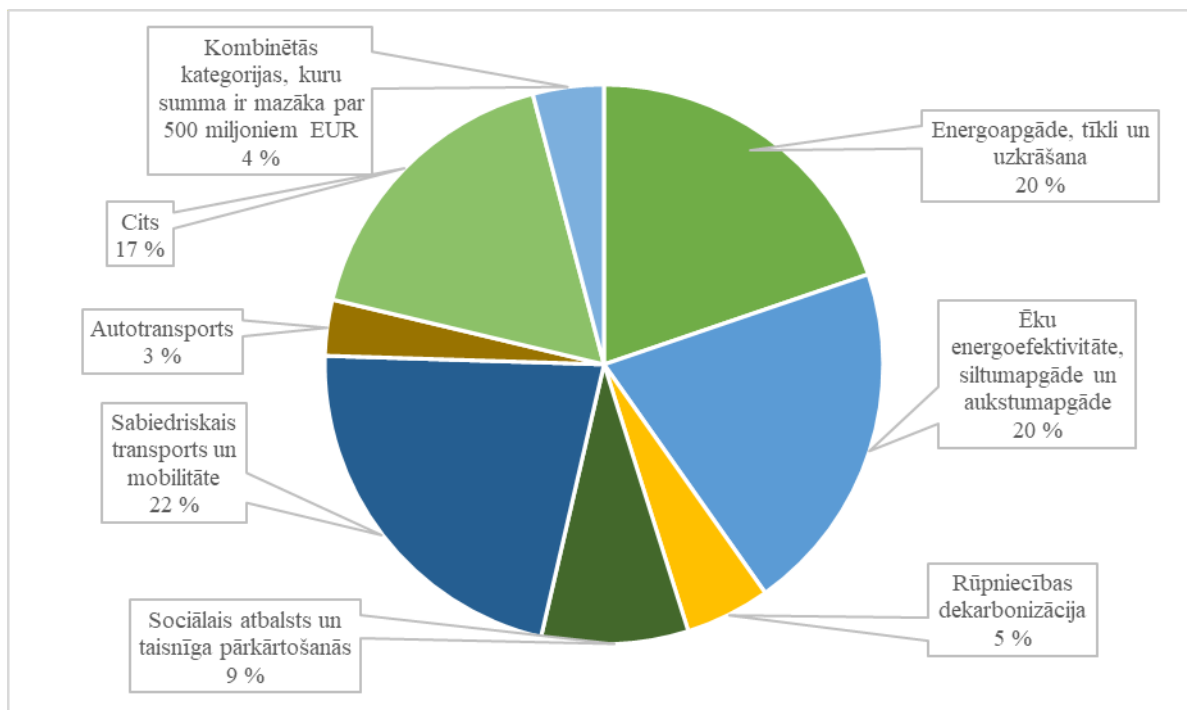
Turklāt dalībvalstis ziņoja, ka tās ir izmantojušas 0,8 miljardus EUR projektiem kategorijā “Rūpniecības dekarbonizācija (mazoglekļa tehnoloģijas, CCUS un energoefektivitāte rūpniecības nozarē, izņemot enerģētikas nozari)”, arī finansējumam ūdeņraža projektiem rūpniecības dekarbonizācijai Vācijā.

Dalībvalstis arī ziņoja, ka ir izmantojušas 1,4 miljardus EUR pasākumiem un projektiem kategorijā “Sociālais atbalsts un taisnīga pārkārtošanās”, tajā skaitā Grieķijas “Zaļajam fondam”, kas finansē darbības to reģionu attīstībai, kuri pārkārto savu ekonomiku, atsakoties no fosilā kurināmā, kā arī mežu aizsardzības un apsaimniekošanas projektiem.

Tāpat dalībvalstis ziņoja, ka ir izmantojušas 0,5 miljardus EUR pasākumiem kategorijā “Autotransports (vieglie automobiļi, kravas automobiļi)”, tajā skaitā finansiālam atbalstam elektrisko un/vai hibrīda transportlīdzekļu iegādei Zviedrijā, Latvijā, Rumānijā un Maltā.

Attiecībā uz 2024. gada izmaksām 2,8 miljardu EUR apmērā dalībvalstis ziņoja par darbībām, kas vai nu neietilpa nevienā veidņu kategorijā, vai ietilpa vairākās kategorijās (šajos gadījumos dalībvalstis attiecībā uz kategoriju norādīja “Cits”). Kā piemērus var minēt biodaudzveidības fondu Spānijā, kas ļauj atjaunot ekosistēmas un izmantot atjaunīgo energoresursu enerģiju lauku apvidos, un ilgtspējīgu zemes izmantošanas praksi, kas kopīgi palielina biodaudzveidību un panāk izmērāmus emisiju samazinājumus ainavas līmenī, kas ir jāizvērs.

7. attēlā ir apkopots, kā dalībvalstis izmanto ETS ieņēmumus dažādās kategorijās.

7. attēls. 2024. gada ETS izsolēs gūto ieņēmumu – 16,4 miljardu EUR –, kuri paziņoti kā izmaksāti, sadalījums pa kategorijām. Kombinētās kategorijas, kuru summas ir mazākas par 500 miljoniem EUR, ietver (miljonos EUR): adaptācija (105), starptautiskās vajadzības un starptautiskais klimātfinansējums (94), ZIZIMM, lauksaimniecība un zemesatkarīgie piesaistījumi (349), administratīvie izdevumi (50), atkritumu apsaimniekošana (28), jūras transports (29), aviācija (14) un pastāvīgi piesaistījumi (3).

ES ETS izsolēs gūtie ieņēmumi ir devuši būtisku ieguldījumu šajos un daudzos citos ietekmi nesošos klimatrīcības un enerģētikas pārkārtošanas projektos dalībvalstīs. Šie projekti ir ne tikai palīdzējuši samazināt emisijas, bet arī nodrošinājuši, ka zaļā pārkārtošanās ir taisnīga. Svarīgi, lai dalībvalstis censtos nodrošināt no ETS ieņēmumiem finansēto darbību vai projektu finansējuma avota pamanāmību, lai parādītu ES ETS ieguldījumu pakāpeniskā dekarbonizācijā un taisnīgas pārkārtošanās procesā. Attiecībā uz lielāko daļu darbību, par kurām ziņots 2024. gadā, nav skaidrs, vai ES ETS ir skaidri norādīta un publiskota kā finansējuma avots; tas ir jautājums, ko Komisija plāno uzraudzīt.

Pārskats par to, kā katra dalībvalsts izmantoja savus ETS ieņēmumus, ir iekļauts 2025. gada klimatrīcības progresa ziņojumam pievienotajā dienestu darba dokumentā⁵⁷.

8.1. Atbalsts netiešo izmaksu segšanai

Saskaņā ar ETS direktīvas 10.a panta 6. punktu dalībvalstis tiek mudinātas pieņemt finansiālus pasākumus par labu nozarēm vai apakšnozarēm, kurās pastāv reāls oglekļa emisiju pārvirzes risks, ko rada ievērojamas netiešās oglekļa izmaksas. Tas attiecas uz oglekļa izmaksām, kas tiek pārnestas uz energoietilpīgām nozarēm, izmantojot to elektroenerģijas rēķinus, jo energouzņēmumi iegādājas ETS kvotas.

⁵⁷ Gaidāmais 2025. gada klimatrīcības progresa ziņojums un tam pievienotais dienestu darba dokuments.

Komisija pieņēma pamatnostādnes par valsts atbalstu saistībā ar ES ETS, lai saskaņotu nosacījumus, atbilstoši kuriem dalībvalstis sniedz šādu atbalstu, un mazinātu konkurences izkropļojumus iekšējā tirgū⁵⁸. Šajās pamatnostādnēs ir noteiktas nozares, kurās pastāv reāls oglekļa emisiju pārvirzes risks netiešo emisiju izmaksu dēļ, un noteikts, ka atbalsta saņēmējiem daļa no atbalsta būtu atkārtoti jāiegulda projektos, kas samazina to tiešo vai netiešo oglekļa pēdu, un tādējādi arī to pakļautību oglekļa emisiju pārvirzes riskam.

Katra dalībvalsts, kas sniedz valsts atbalstu netiešo emisiju izmaksu kompensēšanai, ir paziņojusi savu shēmu Komisijai valsts atbalsta novērtēšanai un saņēmusi apstiprinājumu par shēmas saderību ar iekšējo tirgu. Dalībvalstīm, kas nodrošina šādu kompensāciju, ir jāpublicē izmaksātās kompensācijas kopsumma, arī sadalījums pa saņēmējām nozarēm vai apakšnozarēm.

2024. gadā 15 dalībvalstis sniedza atbalstu netiešajām izmaksām, kas radušās 2023. gadā. Situācija kopš pagājušā gada nav mainījusies. Tomēr ir mainījusies struktūra, jo Austrijā beidzās pagaidu atbalsta shēmas termiņš un Nīderlande no jauna ieviesa maksājumus.

6. tabulā ir apkopoti dalībvalstu veiktie maksājumi un tie salīdzināti ar 2023. gada izsoļu ieņēmumiem. Netiešo izmaksu kompensācijas kopējā summa 2024. gadā sasniedza aptuveni 5,52 miljardus EUR. Tas ir par 40 % vairāk nekā 2023. gadā izmaksātie 3,95 miljardi EUR, savukārt atbalstu saņemošo iekārtu skaits tikpat kā nemainījās, proti, aptuveni 1850.

6. tabula. Atbalsta summas, kas 2024. gadā izmaksātas no ETS izsoļu ieņēmumiem par netiešajām izmaksām, kas radušās 2023. gadā

Dalībvalsts	Par netiešajām izmaksām, kas radušās 2023. gadā, izmaksātā summa (milj. EUR)	Saņēmēju skaits (iekārtas)	Izsoļu ieņēmumi 2023. gadā ^[3] (milj. EUR)	Netiešo izmaksu atbalsta relatīvais apmērs salīdzinājumā ar izsolēs gūtajiem ieņēmumiem
Beļģija	249,9	56	739,9	33,8 %
Čehija	60,4	23	771,3	7,8 %
Somija	143,2	55	571,5	25,1 %
Francija	908,8	293	2060,1	44,1 %
Vācija	2395,0	707	7582,5	31,6 %
Grieķija	287,0	57	1441,8	19,9 %
Itālija	165,5	252	3547,4	4,7 %
Luksemburga	37,6	4	7,6	492,0 %
Nīderlande	147,3	48	1261,1	11,7 %
Polija	614,6	97	5406,7	11,4 %
Portugāle	25,0	23	726,7	3,4 %
Rumānija	116,7	31	571,8	20,4 %
Slovākija	58,3	9	377,5	15,4 %
Slovēnija	25,4	16	186,5	13,6 %

⁵⁸ Pamatnostādnes par atsevišķiem valsts atbalsta pasākumiem saistībā ar siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu pēc 2021. gada (2020/C 317/04). Tiek gatavots šo pamatnostādņu [tehnisks atjauninājums](#).

Spānija	282,8	191	3514,0	8,0 %
---------	-------	-----	--------	-------

Kopējā atbalsta pieaugums galvenokārt ir saistīts ar augstākām kvotu cenām. Atbalsts attiecīgajā gadā ir balstīts uz kvotu nākotnes darījumu cenu iepriekšējā gadā. Tāpēc 2024. gadā izmaksātais atbalsts par izmaksām, kas radušās 2023. gadā, bija balstīts uz vidējo nākotnes darījumu cenu 2022. gadā. Šī cena bija 83,59 EUR, kas ir par aptuveni 50 % vairāk nekā iepriekšējā gadā⁵⁹. Kopējie atbalsta maksājumi automātiski nepalielinās par tādu pašu proporciju kā kvotu cena, jo dalībvalstu kompensācijas shēmām bieži vien maksimālais budžets tiek aprēķināts visam pieteikumu iesniegšanas periodam (vairumā gadījumu 2021.–2030. gadam).

2024. gadā palielinājās arī atbalsta maksājumi netiešo izmaksu kompensēšanai, izsakot tos kā daļu no valsts izsoļu ieņēmumiem. Samaksātā summa atbilda 19 % no 2023. gada izsoļu ieņēmumiem, ko iekasēja iesaistītās dalībvalstis, salīdzinājumā ar 16 % 2022. gadā. Tāpēc šī daļa ir palielinājusies, bet lēnāk nekā gan kvotu cena, gan izmaksātās kompensācijas absolūtā summa. Tas galvenokārt ir tāpēc, ka i) augstāku kvotu cenu ietekmi daļēji kompensē izolīto kvotu absolūtā apjoma samazinājums un ii) kopējo kompensāciju var ierobežot katrai valsts shēmai piešķirtais budžets.

Dalībvalstīm, kuras netiešo izmaksu kompensēšanai gadā iztērē vairāk nekā 25 % izolēs gūto ieņēmumu, ir jāpublicē ziņojums, kurā paskaidrots, kāpēc tās ir pārsniegušas šo robežvērtību. 2023. gadā lielākā daļa dalībvalstu joprojām bija krietni zem šā līmeņa, bet piecas dalībvalstis iztērēja vairāk. Šo dalībvalstu norādītie pamatojumi ir apkopoti turpmāk.

Beļģijas, Francijas un Luksemburgas atbalsta maksājumi šo robežvērtību ir pārsnieguši gandrīz visos pēdējos piecos gados. Tāpat kā iepriekšējos gados lielais no izsoļu ieņēmumiem izmaksāto kompensāciju īpatsvars Beļģijā un Francijā bija saistāms ar mazoglekļa elektroenerģijas ražošanas lielo īpatsvaru šajās valstīs, kā rezultātā ieņēmumi no izolēm bija samērā zemi salīdzinājumā ar elektroietilpīgo nozaru īpatsvaru šajās valstīs.

Luksemburgas gadījumā izdevumi joprojām ievērojami pārsniedza tās kopējos izsoļu ieņēmumus. Tas daļēji ir saistīts ar ETS kvotu izmantošanu, lai kompensētu emisijas nozarēs, uz kurām attiecas Kopīgo centienų regula⁶⁰. Šo praksi dēvē par KCR elastību (sk. 4.2. nodaļu).

Arī Somijā un Vācijā ieņēmumu daļa palielinājās līdz vairāk nekā 25 %. Abos gadījumos iestādes to saistīja ar to kvotu cenu pieaugumu, kuras izmanto par pamatu kompensācijai. Vācijas emisijas kvotu tirdzniecības iestādes veiktā vēsturiskā analīze parādīja, ka 25 % robežvērtība kopš 2013. gada ir pārsniegta četras reizes, un kā galveno virzītājspēku šajos gadījumos norādīja augstās kvotu cenas⁶¹.

8.2. ES Inovāciju fonds

Inovāciju fonds, ko pilnībā finansē no ES ETS, ir viena no pasaulē lielākajām finansējuma programmām inovatīvu mazoglekļa un bezoglekļa risinājumu un tehnoloģiju ieviešanai rūpniecības, enerģētikas,

⁵⁹ Saskaņā ar valsts atbalsta pamatnostādņēm dalībvalstu kompensācijas pamatā jābūt vidējām viena gada nākotnes cenām, kas novērotas attiecīgajā ES oglekļa biržā. Izmantotā cena dažādās dalībvalstīs var nedaudz atšķirties atkarībā no izmantotās ES oglekļa biržas.

⁶⁰ KCR ļauj Luksemburgai laikposmā no 2021. līdz 2030. gadam atcelt vidēji 0,4 miljonus emisijas kvotu gadā, kas atbilst 33,5 miljoniem EUR, ja tās izolītu par šajā nodaļā aplūkoto tirgus cenu.

⁶¹ *Beihilfen für indirekte CO2-Kosten des Emissionshandels (Strompreiskompensation) in Deutschland für das Jahr 2023* ([link](#)).

mobilitātes un ēku nozarē. Fonds piešķir dotācijas projektiem, kuru mērķis ir ieviest inovatīvas mazoglekļa tehnoloģijas komerciālā mērogā un laist tirgū rūpnieciskus risinājumus, lai veicinātu Eiropas dekarbonizāciju un atbalstītu tās pārkārtošanos uz klimatneitralitāti. Ar aplēsto kopējo budžetu 40 miljardi EUR (pamatojoties uz oglekļa cenu 75 EUR/t CO₂), Inovāciju fonds kopš 2020. gada ir izsludinājis 11 uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus, arī divus par izolēm Eiropas Īdeņraža bankas ietvaros.

Sīkāku informāciju par Inovāciju fonda īstenošanu Komisija sniedz atsevišķā ziņojumā. Trešo progresu ziņojumu par Inovāciju fonda īstenošanu ir plānots iesniegt 2025. gada ceturtajā ceturksnī⁶².

2023. gada uzaicinājumu kārtā, kas noslēdzās 2024. gada februārī (izsole) un aprīlī (neto nulles emisiju tehnoloģijas), fonda portfelim pievienojās 83 projekti 4,9 miljardu EUR apmērā, lai atbalstītu dekarbonizāciju energoietilpīgās nozarēs, ūdeņraža ražošanu, atjaunīgās enerģijas ražošanu, mobilitātes nozari (arī jūrniecību un aviāciju) un svarīgu neto nulles emisiju tehnoloģiju ražošanu. Atbalsts tiek sniegts 18 ES un EEZ valstīs, ietverot arī pirmos Igaunijā un Slovākijā parakstītos projektus. Paredzams, ka šo projektu pirmajos 10 darbības gados CO₂e emisijas samazināsies par 408 miljoniem tonnu.

2023. gadā Eiropas Īdeņraža bankas paspārnē pirmo reizi tika rīkota izsole atjaunīgā ūdeņraža (RFNBO) ražošanai. Tika atlasīti seši projekti ar 694 miljonu EUR atbalstu, lai pirmajos 10 darbības gados saražotu 1,52 miljonus tonnu atjaunīgā ūdeņraža. Šis konkursa process nodrošināja izmakslietderīgu atbalstu zaļā ūdeņraža piegādei lauksaimniecības, jūras un lielas noslodzes transporta nozarē, kā arī e-metāna un e-metanola ražošanai. Tika izmantota funkcija "izsole kā pakalpojums", un Vācija valsts finansējuma logā ieguldīja 350 miljonus EUR.

2023. gadā publicētajā dotāciju uzaicinājumā pirmo reizi tika iekļauts ražošanas temats ar 20 projektiem, kas atbalstīti ar 1,0 miljardu EUR, lai ražotu svarīgas tehnoloģijas neto nulles emisiju pārkārtošanās procesā, piemēram, elektrolīzerus, saules enerģijas paneļus, baterijas, siltumsūkņus un vējturbīnas. Tāpat pirmo reizi tika iekļauts izmēģinājuma temats, kas bija vērsts uz ļoti inovatīviem projektiem ar dziļu dekarbonizācijas potenciālu, un 19 projekti tika atbalstīti ar 489 miljoniem EUR dažādās nozarēs, arī hidroakumulācijas, siltumenerģijas uzkrāšanas, jūras, plūdmaiņu enerģijas u. c. nozarēs.

Pārējie projekti bija plaša mēroga projekti (23 projekti ar atbalstu 2,8 miljardu EUR apmērā), vidēja mēroga (14 projekti ar 434 miljoniem EUR) un maza mēroga (7 projekti ar 30 miljoniem EUR) projekti.

Līdz 2025. gada jūlijam fonda portfeli bija iekļauti 194 iesākti projekti, kuriem plānots piešķirt atbalstu 11,3 miljardu EUR apmērā⁶³. Šie projekti tiek īstenoti 27 ES/EEZ valstīs, un paredzams, ka pirmajos 10 darbības gados tie ļaus ietaupīt aptuveni 860 miljonus CO₂e emisiju.

ES ETS oglekļa cenas nodrošinātais stimulants šiem projektiem ir daudz lielāks nekā no ES ETS piesaistītā finansējuma apjoms. Piemēram, pateicoties Inovāciju fonda atbalstītajiem projektiem, uzņēmumu ieguvumi oglekļa cenas ziņā (oglekļa izmaksas, ko izdevās ietaupīt, samazinot emisijas, pie oglekļa

⁶² Eiropas Komisija: Klimata politikas ģenerāldirektorāts, *Inovācijas fonda 2023. gada progresu ziņojums – Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Inovāciju fonda īstenošanu 2023. gadā*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2025. gads ([saite](#)).

⁶³ [Inovācijas fonda portfelis infopanelis](#).

vidējās cenas 75 EUR/t CO₂) līdz šim ir sasnieguši aptuveni 65 miljardus EUR. Tas atspoguļo ES ETS darbības loģiku, proti, oglekļa cena ir galvenais ilgtermiņa stimuls, savukārt Inovāciju fonds šo stimulu papildina, lai paātrinātu pārmaiņas⁶⁴.

Komisija 2024. gada beigās izsludināja trīs jaunus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus ar kopējo budžetu 4,6 miljardi EUR.

- **Neto nulles emisiju tehnoloģijas:** uzaicinājuma neto nulles emisiju tehnoloģiju jomā budžets bija 2,4 miljardi EUR, un 2025. gada aprīlī, kad tas tika slēgts, kopumā bija saņemti 359 priekšlikumi no 28 valstīm. Kopā šiem projektiem tika pieprasīts atbalsts 21,7 miljardu EUR apmērā, kas vairāk nekā deviņas reizes pārsniedz pieejamo budžetu. Provizorisks rezultāti liecina, ka uzaicinājums aptvēra galvenās dekarbonizācijas jomas vairākās kategorijās: energoietilpīgas nozares (169 priekšlikumi), rūpnieciskā oglekļa pārvaldība (24), atjaunīgā enerģija (67) un enerģijas uzkrāšana (43). 2023. gadā ieviestā mobilitātes kategorija, kas aptver jūras transportu, aviāciju un autotransportu, piesaistīja 50 priekšlikumus, savukārt ēku nozare saņēma 6 priekšlikumus. It īpaši lielu interesi izrādīja tādas nozares kā ķīmiskās vielas, cements un kaļķis, pārstrādes rūpnīcas un ūdeņradis. Šā uzaicinājuma rezultātus Komisija publicēs 2025. gada otrajā pusē.
- **Baterijas:** pirmo reizi Komisija sāka atbalstīt elektrotransportlīdzekļu baterijas elementu ražošanu. Uzaicinājuma budžets bija 1 miljards EUR, un 2025. gada aprīlī tas saņēma 14 priekšlikumus no astoņām valstīm. 2025. gada jūlijā tika paziņots, ka finansējumam saskaņā ar šo uzaicinājumu ir atlasīti seši projekti (divi no Francijas, divi no Vācijas un pa vienam no Zviedrijas un Polijas), kuriem tiks piešķirts atbalsts kopumā 852 miljonu EUR apmērā. Šo projektu kopējā bateriju ražošanas jauda būs aptuveni 56 gigavatstundas (GWh) elektrotransportlīdzekļu baterijas elementu gadā.
- **Ūdeņraža izsole:** trešais uzaicinājums iesniegt priekšlikumus bija Eiropas Ūdeņraža bankas izsoles par atjaunīgā ūdeņraža ražošanu otrā kārtā. Izsole tika atklāta ar kopējo budžetu 1,2 miljardu EUR apmērā, ietverot jaunu īpašu budžetu 200 miljonu EUR apmērā projektiem ar pircējiem no jūrnīcības nozares. Izsole noslēdzās 2025. gada februārī ar 66 piedāvājumiem no 11 valstīm. Dotāciju nolīgumu sagatavošanai tika atlasīti 15 projekti piecās dažādās valstīs. Shēma ietvēra arī valstu finansējumu saskaņā ar shēmu "Izsoles kā pakalpojums", Austrijai nodrošinot 400 miljonus EUR, Spānijai – 280–400 miljonus EUR un Lietuvai – 36 miljonus EUR. 15 atlasītajiem projektiem pirms dotācijas nolīguma parakstīšanas jāuzrāda pabeigšanas garantija. Daži no tiem var nolemt to nedarīt, izstāties no atlases procesa un tādējādi radīt iespējas projektiem no rezerves saraksta, kurus tādā gadījumā uzaicinātu sākt dotācijas nolīguma sagatavošanu. Galīgais atbalstīto projektu saraksts tiks publicēts līdz 2025. gada beigām.

Lai palielinātu inovatīvu projektu tehnisko, finansiālo un operatīvo briedumu, projektu izstrādes palīdzību (PIP) pārvalda ar Eiropas Investīciju bankas starpniecību. EIB 2024. gadā parakstīja 23 PIP nolīgumus un turpināja to izpildi. Kopš programmas sākuma 62 projekti ir parakstījuši atbalsta nolīgumu un ir pabeigti. PIP ietekme kļūst arvien redzamāka, jo deviņiem projektiem, kas iepriekš bija neveiksmīgi, tika piešķirta dotācija saskaņā ar 2023. gada Inovāciju fonda uzaicinājumu. PIP tagad ir

⁶⁴ Direktīvas 2009/29/EK 20. apsvērums, ko atkārtoti apstiprināja Direktīvas (ES) 2018/410 14. apsvērumā.

arī paplašināta, lai tā būtu pieejama projektu izstrādātājiem, kuri vēl nav pieteikušies fondam, iesniedzot pieteikumus tieši EIB⁶⁵.

Kopš 2023. gada visi projekti, kas atbilst visu piešķiršanas kritēriju minimālajām robežvērtībām regulārajos dotāciju uzaicinājumos (neatkarīgi no tā, vai tie ir atlasīti Inovāciju fondam vai nav), ir saņēmuši *STEP* (Eiropas stratēģisko tehnoloģiju platforma) zīmogu⁶⁶. Zīmogs ir ES kvalitātes zīme, ko piešķir augstas kvalitātes projektiem, kuri veicina *STEP* mērķu sasniegšanu, un tas palīdz atvieglot piekļuvi finansējumam no dalībvalstīm vai privātiem investoriem.

8.3. ES Modernizācijas fonds

Modernizācijas fonds ir ES ETS finansēta solidaritātes programma. Sākotnēji tas atbalstīja 10 dalībvalstis ar zemākiem ienākumiem⁶⁷, bet no 2024. gada fonds atbalsta vēl trīs dalībvalstis ar zemākiem ienākumiem⁶⁸ centienos sasniegt 2030. gada klimata un enerģētikas mērķrādītājus, palīdzot tām īstenot projektus energosistēmu modernizācijai un energoefektivitātes uzlabošanai. Fonda budžets ietver izsolīto ES ETS emisiju maksimālās robežvērtības daļu (kas atbilst 438 miljoniem kvotu), kas sadalīta starp saņēmējām dalībvalstīm saskaņā ar fiksētu sadalījuma atslēgu⁶⁹. Turklāt sešas saņēmējas dalībvalstis Modernizācijas fondā ir pārskaitījušas 320 miljonus kvotu no ES ETS trešā posma (2013.–2020. gads). Tādējādi tā kopējais apjoms pārsniedz 750 miljonus kvotu jeb 56 miljardus EUR laikposmā no 2021. līdz 2030. gadam, pieņemot, ka vidējā oglekļa cena ir 75 EUR/t CO₂.

Lai gan dalībvalstis izvēlas investīcijas, kuras tās vēlas atbalstīt, tām ir jāizmanto lielākā daļa savu fonda līdzekļu prioritārām investīcijām. Tās ietver atjaunīgās elektroenerģijas ražošanu un izmantošanu, siltumapgādi un aukstumapgādi, energoefektivitāti, uzkrāšanu un enerģijas tīklu modernizāciju, atbalstu mājāsaimniecībām ar zemiem ienākumiem enerģētiskās nabadzības novēršanai un taisnīgas pārkārtošanās pasākumus no fosilā kurināmā atkarīgos reģionos. Investīciju priekšlikumus izskata EIB. Tiklīdz EIB ir apstiprinājusi konkrēto investīciju kā prioritāru vai fonda Investīciju komiteja ir ieteikusi finansēt neprioritāru investīciju, Komisija pieņem lēmumu par līdzekļu izmaksu. Lēmumus par izmaksu attiecībā uz investīcijām visās saņēmējās dalībvalstīs pieņem katru gadu divos ciklos.

Kopš 2021. gada janvāra ir apstiprinātas 200 shēmas un atsevišķi projekti par kopējo summu 19,1 miljards EUR, kas ir izmaksāti saņēmējām dalībvalstīm. Šīs iniciatīvas galvenokārt attiecas uz atjaunīgo enerģiju, energoefektivitāti, enerģijas uzkrāšanu un energotīklu modernizāciju.

2025. gada jūnijā Komisija pieņēma astoto lēmumu par līdzekļu izmaksu⁷⁰ Modernizācijas fonda ietvaros, un tā ir lielākā izmaksa kopš 2021. gada. Pamatojoties uz to, EIB deviņām saņēmējām

⁶⁵ [Inovāciju fonds – projektu izstrādes palīdzība](#), EIB.

⁶⁶ [Regula \(ES\) 2024/795](#) (2024. gada 29. februāris), OV L, 2024/795, 29.2.2024., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj>.

⁶⁷ Pirmās saņēmējas dalībvalstis bija Bulgārija, Čehija, Horvātija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Polija, Rumānija, Slovākija un Ungārija.

⁶⁸ Līdz ar ETS direktīvas pārskatīšanu 2023. gadā sākotnējām 10 dalībvalstīm tika pievienota Grieķija, Portugāle un Slovēnija.

⁶⁹ ETS direktīvas IIb pielikums – Modernizācijas fonda līdzekļu sadalījums.

⁷⁰ [C\(2024\) 4190 final](#), Komisijas Lēmums (2024. gada 12. jūnijs) par ieņēmumu izmaksu no Modernizācijas fonda saskaņā ar Direktīvu 2003/87/EK – 2024. gada pirmais pusgada izmaksas cikls.

dalībvalstīm izmaksāja kopumā 3,7 miljardus EUR⁷¹ 34 investīciju priekšlikuma finansēšanai. Projekti ietver atbalstu tīra gaisa programmas izstrādei, atbalstot energoefektivitātes uzlabojumus un siltuma avotu nomaiņu viengimeņu mājās Polijā un palielinot elektrotīkla jaudu Latvijā.

Vēl viena kārtā priekšlikumu iesniegšanai Modernizācijas fonda ietvaros noslēdzās 2025. gada 12. augustā, līdz kuram varēja iesniegt neprioritārus projektus, bet prioritāro projektu iesniegšana beidzās 2025. gada 9. septembrī.

No 2025. gada investīcijām ir jāatbilst arī Taksonomijas regulā noteiktajam principa “nenodarīt būtisku kaitējumu” prasībām (izņemot investīcijas, kuras finansē, izmantojot nodotās kvotas).

8.4. ETS dekarbonizācijas fonds Grieķijai

ETS direktīvas 10.a panta 9. punktā Grieķijai ar zināmiem nosacījumiem bija piešķirtas tiesības pieprasīt līdz 25 miljoniem kvotu, lai dekarbonizētu tās salu elektroapgādi⁷². Šo kvotu izsolīšana finansēs fondu, kura vērtība tiek lēsta aptuveni 2 miljardu EUR apmērā. Grieķija, Eiropas Komisija un EIB strādā, lai īstenotu šo noteikumu. Priekšsēdētājas izpildvietnieks jautājumos par Eiropas zaļo kursu *Maroš Šefčovič* 2024. gada novembrī kopā ar Grieķijas vides un enerģētikas ministru *Theodoros Skylakakis* un EIB priekšsēdētājas vietnieku *Ioannis Tsakiris* Naksā (Grieķija) parakstīja trīspusēju nolīgumu par valsts ETS dekarbonizācijas fonda izveidi Grieķijas salām⁷³.

EIB būs atbildīga par Grieķijas projekta priekšlikuma par elektroapgādi tās salu dekarbonizācijai finansiālās dzīvotspējas un sociālekonomisko ieguvumu novērtēšanu. Ja tiks izpildīti visi nosacījumi, kvotas tiks izsolītas un ieņēmumi būs pieejami līdzfinansējumam līdz 60 % apmērā no apstiprināto projekta komponentu vērtības. Konkrētāk, ar finansējumu būtu jāatbalsta atjaunīgās enerģijas piegādes projekti salās, piemēram, fotoelementu sistēmas, atkrastes vējparki un autonomas uzkrāšanas sistēmas, kā arī iniciatīvas salu savienošanai ar kontinentālās daļas elektrotīklu. Fonds arī veicinās klimatadaptācijas pasākumus un uzlabos noturību pret ekstrēmām laikapstākļu notikumiem.

9. Aviācija

Aviācijas nozares radītās emisijas ES ETS regulē kopš 2012. gada. Juridiski sistēma attiecas uz visiem no EEZ izejošajiem un uz visiem EEZ ienākošajiem lidojumiem, ja tie nav atbrīvoti.

Tomēr 2013. gadā Eiropas Savienība ETS pienākumus attiecībā uz aviāciju attiecināja tikai uz lidojumiem EEZ ietvaros, lai atbalstītu Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas (ICAO) pasaules

⁷¹ Piektajā lēmumā par līdzekļu izmaksu Modernizācijas fonda ietvaros apstiprināja izmaksas Rumānijai (1,1 miljards EUR), Čehijai (835 miljoni EUR), Polijai (698 miljoni EUR), Ungārijai (77 miljoni EUR), Bulgārijai (65 miljoni EUR), Lietuvai (59 miljoni EUR), Horvātijai (52 miljoni EUR), Slovākijai (35 miljoni EUR), Latvijai (27 miljoni EUR) un Igaunijai (24 miljoni EUR).

⁷² 25 miljoni kvotu ir rezervētas iespējamai izmantošanai saskaņā ar ETS direktīvas 10.a panta 9. punktu (Komisijas paziņojums “Aprītē 2021. gadā esošo kvotu kopskaita publicēšana tirgus stabilitātes rezerves vajadzībām ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas ietvaros, kura izveidota saskaņā ar Direktīvu 2003/87/EK, un 2013.–2020. gada periodā neiedalīto kvotu skaita publicēšana”, 2022/C 195/02, C/2022/2780) ([OV C 195](#), 13.5.2022.).

⁷³ Priekšsēdētājas izpildvietnieks *Šefčovič* paraksta vienošanos starp Grieķiju, Eiropas Investīciju banku un Komisiju par Grieķijas salu dekarbonizācijas fondu – Eiropas Komisija.

mēroga tirgus pasākuma izstrādi aviācijas nozares emisiju samazināšanai⁷⁴. Kopš tā laika ETS direktīvas darbības jomas ierobežojums ir paplašināts trīs reizes, un ETS direktīvas 2023. gada pārskatītajā versijā ir uzsvērts, ka tai vajadzētu būt pēdējai uz laiku noteiktai atkāpei no ES ETS⁷⁵. Atbrīvojums pastāvīgi attiecas uz lidojumiem uz aptuveni 75 vismazāk attīstītajām valstīm un mazo salu jaunattīstības valstīm un no tām.

Kopš 2020. gada 1. janvāra ES ETS aptver emisijas no izejošajiem lidojumiem, kas dodas uz Šveici, savukārt Šveices ETS attiecas uz lidojumiem, kas izlido uz EEZ lidostām. Tas nodrošina stimulu veikt dekarbonizāciju, vienlaikus saglabājot vienlīdzīgus konkurences apstākļus abos virzienos. No 2021. gada 1. janvāra ES ETS attiecas uz izejošiem lidojumiem, kas dodas uz Apvienoto Karalisti, savukārt Apvienotās Karalistes ETS attiecas uz lidojumiem, kas izlido uz EEZ lidostām. Tādējādi joprojām tiek nodrošināta aviācijas emisiju iekļaušana oglekļa cenas noteikšanas tvērumā, neraugoties uz Apvienotās Karalistes izstāšanos no ES.

Kopš 2024. gada 1. janvāra ES ETS aptver emisijas, kas rodas lielākajā daļā lidojumu⁷⁶ uz deviņiem ES tālākajiem reģioniem un no tiem, kā arī emisijas no lidojumiem no tālākajiem reģioniem uz Šveici un Apvienoto Karalisti. Kopumā tas paplašinās ETS oglekļa cenas noteikšanas tvērumu par aptuveni 7 %. Šveice kopš 2024. gada savā ETS ir iekļāvusi arī emisijas, ko rada lidojumi uz tālākajiem reģioniem⁷⁷.

Vienlaikus, lai sekmētu ICAO progresu, ES ETS darbības jomas ierobežojumu attiecībā uz aviācijas nozari Eiropas ietvaros pagarināja līdz 2026. gada beigām, jo no 2027. gada visām lielākajām ārpussavienības valstīm būs jāsaņem Starptautiskās aviācijas radīto oglekļa emisiju izlīdzināšanas un samazināšanas shēma (CORSIA). 2026. gada vidū veiktās ETS pārskatīšanas ietvaros Komisijai ir jānovērtē, vai ārpussavienības valstis, par kurām tiek uzskatīts, ka tās piedalās CORSIA, rada vairāk vai mazāk nekā 70 % no starptautiskās aviācijas emisijām, pamatojoties uz jaunākajiem emisiju rādītājiem (ETS direktīvas 28.b panta 3. punkta b) apakšpunkts). Šis pieejas mērķis ir stimulēt visas valstis, kurām būtu jāpiedalās CORSIA, kad shēmas īstenošana kļūst "obligāta"⁷⁸. Kopumā ES mudina piedalīties visas valstis.

ETS direktīvā paredzētajā novērtējumā ir noteikti skaidri parametri 70 % robežvērtības aprēķināšanai. Skaitītājā uzskaita starptautiskās aviācijas emisijas, ko veido "valstis, kas uzskaitītas īstenošanas aktā, kurš pieņemts saskaņā ar 25.a panta 3. punktu", proti, valstis, kas nav EEZ valstis, Šveice un Apvienotā Karaliste. Tāpēc skaitītājā ir iekļautas emisijas no maršrutiem starp īstenošanas aktā uzskaitītajām valstīm, kā arī maršruti starp EEZ dalībvalsti vai Šveici, vai Apvienoto Karalisti un šīm valstīm. Novērtējumā tiek ievērots uz maršrutu balstīts princips, t. i., tiek pieņemts, ka jebkuram lidojumam šajos maršrutos piemēro CORSIA izlīdzināšanu, pat ja to veic pārvadātājs, kas veic reisu no neiesaistītas

⁷⁴ [Lēmums Nr. 377/2013/ES](#) (2013. gada 24. aprīlis) par pagaidu atkāpi no Direktīvas 2003/87/EK, OV L 113, 25.4.2013.

⁷⁵ [Direktīvas 958/2024/ES](#), ar ko groza ETS direktīvu, 30. apsvērums.

⁷⁶ Pagaidu atkāpe paredz, ka līdz 2030. gadam ES ETS neattieksies uz emisijām, ko rada lidojumi no lidostas [vienas](#) dalībvalsts tālākajā reģionā uz lidostu citas dalībvalsts tālākajā reģionā.

⁷⁷ [Papildu kvotu bezmaksas iedale lidojumiem uz tālākajiem reģioniem](#), emisijas kvotu tirdzniecības sistēma gaisakuģu operatoriem, Federālais vides birojs, 31.8.2024.

⁷⁸ Valstis 2018. gadā veica lielāko daļu starptautiskās aviācijas darbību, mērot "ieņēmu tonnkilometros", proti, cik daudz maksāja par kravu vai pasažieriem, ko pārvietoja aviosabiedrība, un cik tālu. Šīs 34 valstis ir uzskaitītas [International-RTK-rankings_2018_SIDS_LDC_LLDC.pdf](#).

valsts⁷⁹. Tas novērš pārāk zemu novērtējumu. Šā aprēķina saucējs ir visas “*starptautiskās aviācijas emisijas*”, proti, visas emisijas maršrutos starp divām ICAO valstīm. Šim aprēķinam tiks izmantoti ICAO sekretariāta publicētie skaitļi⁸⁰, kurus vai nu tieši paziņojušas valstis, vai arī aizpildījis ICAO sekretariāts trūkstošo vietā, izmantojot saskaņotu metodiku. Aprēķins ir šāds:

CO₂ emisijas, kas saistītas ar ārpussavienības valstīm, maršrutos starp valstīm, kuras piedalās CORSIA izlīdzināšanā
CO₂ emisijas starptautiskos maršrutos

Atbilstoši piemērojamai ES ETS darbības jomai 2024. gadā izdeva apmēram 27,6 miljonus aviācijas kvotu. Bez maksas iedalīja 17,5 miljonus kvotu. Gaisakuģu operatori, kurus pārvalda EEZ valstu administratori, bez maksas saņēma nedaudz vairāk nekā 0,3 miljonus Šveices aviācijas nozares kvotu Šveices ETS ietvaros. 2024. gadā izolēja aptuveni 6,7 miljonus aviācijas kvotu.

Gaisakuģa operatoru radītās emisijas 2024. gadā salīdzinājumā ar 2023. gadu turpināja palielināties. 2024. gadā emisiju apjoms sasniedza 62,6 Mt CO₂ ekvivalenta (ieskaitot 1,1 Mt no operatoriem, ko administrēja Šveice), kas ir vairāk nekā 2023. gadā, kad šis rādītājs bija 54,3 Mt. Daļēji tas ir saistīts ar ģeogrāfiskās darbības jomas paplašināšanu, ietverot tālākos reģionus. Gaisakuģu operatoru radītās verificētās emisijas, kā arī aviācijas nozarē bez maksas iedalītās un izolētās kvotas kopš 2019. gada ir norādītas 7. tabulā. Kopš 2021. gada ES ETS vairs neattiecas uz ienākošajiem lidojumiem no Apvienotās Karalistes.

Paketes “Gatavi mērķrādītājam 55 %” ietvaros 2023. gadā tika pieņemtas divas reformas attiecībā uz ES ETS aviācijas nozarē, lai veicinātu emisiju samazināšanu šajā nozarē⁸¹ un ES tiesību aktos ieviestu CORSIA attiecībā uz ES aviosabiedrību lidojumiem ārpus Eiropas⁸². Tās pašlaik tiek īstenotas.

Lai CORSIA ieviestu ES tiesību aktos, Komisija 2025. gada jūlijā pieņēma to valstu sarakstu, kuras uzskata par tādām, kas attiecībā uz emisijām 2025. gadā piemēro CORSIA⁸³. Šo sarakstu atjaunina katru gadu. 2024. gada jūlijā Komisija publicēja noteikumus par izlīdzināšanas prasību aprēķināšanu saskaņā ar CORSIA⁸⁴. Dalībvalstu kompetentās iestādes šos noteikumus attiecībā uz emisijām izmantos līdz 2026. gada beigām.

Lai uzlabotu pārredzamību, Komisija publicē vairāk datu par aviācijas emisijām, vienlaikus aizsargājot komerciāli sensitīvus datus. Komisija 2025. gada jūnijā publicēja agregētos gada emisiju datus no lidostu pāriem EEZ 2023. gadā⁸⁵. Tas bija pirmais solis visu 2023. gada datu publicēšanā.

⁷⁹ CORSIA uz maršrutu balstītā pieeja nozīmē, ka neatkarīgi no tā, kur atrodas aviosabiedrība, uz to vienmēr būtu jāattiecinā izlīdzināšanas prasība maršrutos starp divām iesaistītajām valstīm. Aviosabiedrības “piederības valsts” ir vienīgā, kas atbild par aviosabiedrības atbilstību CORSIA. Piemēram, aviosabiedrībai A no valsts A, kas ir atbrīvota no CORSIA, joprojām būtu jāpiedalās izlīdzināšanā, kad tā veic lidojumus aptvertajos maršrutos starp iesaistītajām valstīm B un C. Valsts A ir atbildīga par aviosabiedrības A atbilstības nodrošināšanu šajos lidojumos, lai nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus.

⁸⁰ ICAO sekretariāts katru gadu publicē šo dokumentu; par 2024. gadu tas tika publicēts oktobrī ar nosaukumu “Total Annual CO₂ Emissions and Information for Aeroplane Operators”; tas pieejams šīs tīmekļvietnes III daļā: <https://www.icao.int/environmental-protection/CORSIA/Pages/CCR.aspx>.

⁸¹ Direktīva (ES) 2023/958 (2023. gada 10. maijs), ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, OV L 130, 16.5.2023.

⁸² Lēmums (ES) 2023/136 (2023. gada 18. janvāris), ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, OV L 19, 20.1.2023.

⁸³ Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2025/1500 (2025. gada 23. jūlijs), OV L, 2025/1500, 24.7.2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2022/1500/oj>.

⁸⁴ Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2024/1879 (2024. gada 9. jūlijs), OV L, 2024/1879, 10.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2024/1879/oj.

⁸⁵ Publikācija ar 2023. gada emisiju datiem no lidostu pāriem – Eiropas Komisija, Klimata politikas ĢD, 19.6.2025.

7. tabula. Aviācija ES ETS (2019.–2024. g.) – verificētās emisijas (miljonos tonnu CO₂ ekv.), bezmaksas iedale un izsolītās kvotas (miljoni kvotu) Dati izgūti no Savienības reģistra 2025. gada 1. oktobrī.

Gads	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.	2024. g.
Verificētās emisijas – aviācija	68,2	25,2	27,9	49,5	54,3	62,6
Izmaiņas pa gadiem⁸⁶	+1 %	-63 %	+30 %	+77 %	+9,7 %	+15,3 %
Bezmaksas iedale (ES-27 + Islande, Lihtenšteina un Norvēģija + Apvienotā Karaliste + Šveice)⁸⁷	31,3 ⁸⁸	32,5	24,0	23,1	22,5	17,5
Kvotas, kas piešķirtas SAF uzpildei (FEETS)	/	/	/	/	/	1,3
Kvotas, ko bez maksas iedalīja no īpašās jaunu iekārtu un strauji augošu operatoru rezerves	1,0	0,8	0,3	0,25	0,23	/
Izsolīto kvotu daudzums	5,5	9,2	3,8	3,7	5,7	6,7

2023. gadā pārskatītā ETS direktīva ir veicinājusi principa “piesārņotājs maksā” īstenošanu aviācijas nozarē. Kvotu bezmaksas iedali gaisakuģu operatoriem pakāpeniski izbeigs līdz 2025. gada beigām. 2025. gadā gaisakuģu operatoriem piešķirts par 50 % mazāk bez maksas iedalāmo kvotu.

Aviācijas dekarbonizācija ir steidzami nepieciešama. ETS oglekļa cena jau nodrošina stimulu aptuveni 200 EUR apmērā par tonnu izmantotās ilgtspējīgās aviācijas degvielas salīdzinājumā ar fosilo petroleju. Komisija 2025. gadā saskaņā ar ES ETS ieviesa papildu atbalsta mehānismu ilgtspējīgu aviācijas degvielu izmantošanai. Par katru ETS maršrutā izmantotās atbilstīgās degvielas tonnu aviosabiedrības

⁸⁶ Ņemot vērā atjaunināto ES ETS darbības jomu attiecībā uz aviācijas nozari (neiekļaujot ienākošos lidojumus no Apvienotās Karalistes). Šveices administrēto gaisakuģu operatoru dati ir iekļauti tikai 2020.–2023. gada ierakstos.

⁸⁷ Norādītajos skaitļos nav ņemti vērā ne gadījumi, kad gaisakuģu operatori izbeidz savu darbību, ne bezmaksas kvotas no īpašās jaunu iekārtu un strauji augošu operatoru rezerves, ne arī atskaitījumi 2012. gadā darbības jomas maiņas dēļ. Avoti: EUTL, Klimata politikas ĢD.

⁸⁸ Ja tiktu ņemts vērā gaisakuģu operatoru darbības izbeigšanas dēļ neiedalīto kvotu skaits, 2019. gadā faktiskais iedalīto kvotu skaits būtu par 4 miljoniem mazāks nekā pašreizējais rādītājs (sk. 8. zemsivītras piezīmi paziņojumā C/2020/8643, OV C 428, 11.12.2020.). Kvotu iedali Apvienotajai Karalistei (pavisam 4,31 miljons kvotu par 2019. gadu) 2019. gadā apturēja sakarā ar Komisijas pieņemtajiem pasākumiem ES ETS vidiskās integritātes aizsardzībai gadījumos, kad ES tiesību aktus pārtrauc piemērot attiecībā uz dalībvalsti, kas izstājas no ES. Kvotu iedali atsāka 2020. gadā.

var pieprasīt atbalstu no aptuveni 500 EUR līdz 7 000 EUR⁸⁹ par tonnu degvielas. Šis stimuls ir pieejams atbilstīgām degvielām, ko ETS maršrutos uzpilda kopš 2024. gada 1. janvāra. 2024. gadā stimuls no ES ETS (jo operatoriem nav jānodod kvotas) bija aptuveni 25 miljoni EUR. To papildināja ETS atbalsts aptuveni 1,3 miljonu kvotu apmērā aptuveni 100 miljonu EUR vērtībā⁹⁰.

Atzīstot, ka aviācijas ietekmi, kas nav CO₂ ietekme, vairs nevar ignorēt⁹¹, ES ir pirmā jurisdikcija, kas attiecībā uz šo ietekmi ievieš monitoringa, ziņošanas un verifikācijas sistēmu (sk. 11.1.2. nodaļu).

10. Jūras transports

Jūras transports ir lielākais siltumnīcefekta gāzu emitētājs. Jūras transporta radītās emisijas ir iekļautas ES ETS kā daļa no ES vispārējās stratēģijas kuģošanas nozares dekarbonizācijai. No 2024. gada 1. janvāra jūras transporta darbību emisijas ir iekļautas ES ETS darbības jomā attiecībā uz 50 % emisiju, kas rodas reisos, kuri sākas vai beidzas ārpus EEZ, un 100 % emisiju, kas rodas reisos starp divām EEZ ostām un kad kuģi atrodas EEZ ostā.

Šīs ES ETS paplašināšanas pamatā ir noteikumi, kas ir spēkā citās nozarēs, uz kurām attiecas ES ETS sistēma, kā arī Jūras monitoringa, ziņošanas un verifikācijas (MZV) regula⁹². Attiecībā uz 2024. un 2025. gadu ES ETS jūrniecībai aptver tikai CO₂ emisijas, bet no 2026. gada tā tiks paplašināta, ietverot arī CH₄ un N₂O. Kuģošanas sabiedrības ir ziņojušas par 89,8 miljoniem tonnu CO₂ verificēto emisiju 2024. gadā⁹³.

Kuģošanas sabiedrību pienākums nodot kvotas tiek ieviests pakāpeniski, izmantojot pakāpeniskas ieviešanas periodu, kas ilgst līdz 2026. gadam. Šajā periodā kuģošanas sabiedrībām ir jānodod kvotas 2025. gadā par 40 % no 2024. gadā paziņotajām emisijām un 2026. gadā par 70 % no 2025. gadā paziņotajām emisijām. Vēl viens samazinājums attiecas uz ledus klases kuģiem.

Kuģošanas sabiedrībām līdz 2025. gada 31. martam bija jāziņo par savām 2024. gada emisijām un līdz 2025. gada 30. septembrim jānodod attiecīgais emisijas kvotu skaits.

Nodošanas prasības pēc atskaitījumu un pakāpeniskās ieviešanas koeficienta piemērošanas 2024. gadam atbilda 35,6 miljoniem ES kvotu. Lai novērstu starpību starp verificētajām emisijām un nodotajām jūras transporta kvotām, 2024. gadam tiek anulētas 54 243 768 kvotas.

⁸⁹ Šī atbalsta sistēma pilnībā vai daļēji sedz atlikušo cenu atšķirību starp fosilo petroleju un atbalsttiesīgajām aviācijas degvielām, ko izmanto atsevišķi komerciāli gaisakuģu operatori savos lidojumos, uz kuriem attiecas efektīva oglekļa cena, izmantojot ES ETS, mudinot šos gaisakuģu operatorus izvēlēties tīrākas degvielas iespējas.

[Komisijas Deleģētā regula \(ES\) 2025/723](#) (2025. gada 6. februāris), OV L, 2025/723, 16.4.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2025/723/oj.

[Komisijas paziņojums C/2025/3186](#), OV C, C/2025/2934, 27.5.2025., ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/2934/oj>.

⁹⁰ [Komisijas Lēmums](#) (2025. gada 12. septembris), OV C, C/2025/5004, 16.9.2025., ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/5004/oj>.

⁹¹ Pasaules aviācijas nozares kopējā ietekme uz klimatu ir daudz lielāka par vienu pašu CO₂ komponentu. Tiek lēsts, ka aviācijas nozares kopējā ietekme, ja ņem vērā ietekmi, kas nav saistīta ar CO₂, 2–4 reizes pārsniedz CO₂ emisiju radīto ietekmi. Ir svarīgi pievērsties šīm emisijām, jo Klimata pārmaiņu starpvaldību padome (IPCC) savā sestajā novērtējuma ziņojumā par klimata pārmaiņu mazināšanu starptautisko aviāciju (un kuģošanu) ir identificējusi kā nozares, kuru klimata mērķi nav pietiekami vērienīgi, lai novērstu globālās temperatūras pieaugumu saskaņā ar Parīzes nolīgumu.

⁹² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2015/757 (2015. gada 29. aprīlis) par jūras transporta oglekļa dioksīda emisiju monitoringu, ziņošanu un verifikāciju un ar ko groza Direktīvu 2009/16/EK ([OV L 123](#), 19.5.2015.).

⁹³ Jūras transporta verificētās emisijas Savienības reģistrā 2025. gada 15. oktobrī.

ETS direktīvā ir iekļauta ziņošanas un pārskatīšanas klauzula, lai uzraudzītu ES ETS īstenošanu jūras transporta jomā, it īpaši lai agrīnā posmā atklātu un novērstu jebkādu izvairīšanās praksi. Turklāt 2026. gadā Komisija pārskatīs ES ETS jūras transportam, cita starpā izpētīt iespēju paplašināt tās darbības jomu, attiecinot to arī uz kuģiem, kuru bruto tonnāža ir mazāka par 5000 tonnām, bet nav mazāka par 400 tonnām, un novērtējot attiecīgās norises Starptautiskajā Jūrniecības organizācijā (SJO). SJO 2025. gada aprīlī apstiprināja neto nulles emisiju satvaru (SJO NNS), ietverot globālu standartu kuģu degvielu SEG intensitātes pakāpeniskai samazināšanai un starptautiskās kuģniecības radīto SEG emisiju cenu noteikšanas elementu, ko ES atzinīgi novērtēja. Nolīgums, kurš vēl oficiāli jāpieņem, ir jēgpilns solis ceļā uz jūras transporta neto nulles emisiju mērķi līdz 2050. gadam vai tuvu tam, t. i., tuvu tam, kā noteikts SJO 2023. gada SEG stratēģijā. Diskusijas par nolīguma pieņemšanu ir atliktas līdz 2026. gada oktobrim.

11. ES ETS īstenošanas satvars

ES ETS sekmīga un vidiski uzticama darbība ir atkarīga no stingra satvara, kas nosaka monitoringa, ziņošanas, verifikācijas un akreditācijas (MZVA) prasības. Šīs prasības ir saskaņotas Monitoringa un ziņošanas regulā un Akreditācijas un verifikācijas regulā (Regula (ES) 2018/2067)⁹⁴. Valstīm katru gadu ir jāziņo par šo regulu un ETS direktīvas īstenošanu.

Šī nodaļa apkopo pamatdatus par ES ETS īstenošanu, kurus valstis ir paziņojušas saskaņā ar ETS direktīvas 21. pantu par 2024. gadu. Īstenošanas satvara aspekti attiecībā uz jūrlietām ir sīki izklāstīti 11.6. nodaļā.

Līdz 2025. gada 27. oktobrim, kas ir šā ziņojuma pabeigšanas diena, Kipra joprojām nebija iesniegusi ziņojumu par 2024. gadu. Tā kā nav jaunāko datu par Kipru, šajā nodaļā kā aizstājējvērtība ir izmantoti Kipras par 2023. gadu paziņotie dati, lai būtu iespējams veikt salīdzinājumu starp gadiem. Attiecībā uz visām pārējām valstīm tiek izmantoti 2024. gada dati.

11.1. Emisiju monitorings un ziņošana

ES ETS emisiju monitoringa režīms balstās uz pamatelementu pieeju. Tas sniedz operatoriem ievērojamu elastīgumu, tādējādi nodrošinot gan izmaksefektivitāti, gan emisiju datu uzticamību. Operatoriem ir atļauts izmantot vairākas monitoringa pieejas (“aprēķinos balstītu” vai “mērījumos balstītu” metodi, kā arī izņēmuma gadījumā “rezerves pieeju”), turklāt metodes var kombinēt attiecībā uz vienas iekārtas atsevišķām daļām. Gaisakuģu operatoriem ir atļauts izmantot tikai aprēķinos balstītas pieejas, kur galvenais lidojumu parametrs ir degvielas patēriņš.

Saskaņā ar Monitoringa un ziņošanas regulu gan iekārtām, gan gaisakuģu operatoriem ir jābūt monitoringa plānam, ko ir apstiprinājusi valsts kompetentā iestāde. Tādējādi tiek novērsta patvaļīga monitoringa metodiku izvēle un laika novirzes. 2024. gadā četras valstis⁹⁵ (2023. gadā – piecas) zema riska gadījumos joprojām ļāva iekārtām izmantot vienkāršotus monitoringa plānus⁹⁶. Attiecībā uz aviāciju šo noteikumu piemēro tikai mazajiem emitētājiem Beļģijā.

⁹⁴ [Komisijas Īstenošanas regula \(ES\) 2018/2067](#) (2018. gada 19. decembris), OV L 334, 31.12.2018. Regulu grozīja 2020. gadā ar Komisijas Regulu (ES) 2020/2084, 2024. gadā ar Regulu (ES) 2024/1321 un 2025. gadā ar Regulu (ES) 2025/1192. Sk. [konsolidēto tekstu](#).

⁹⁵ Šīs dalībvalstis bija Dānija, Somija, Lietuva un Nīderlande. Ungārija vairs neziņo saskaņā ar vienkāršoto ziņošanu.

⁹⁶ Monitoringa un ziņošanas regulas 13. pants.

Iekārtas turpināja ievērot juridiskās prasības attiecībā uz emisiju monitoringu. Lielākā daļa iekārtu emisiju aprēķināšanai izmantoja aprēķinos balstītu metodiku⁹⁷. Tikai 274 iekārtas (3,2 %) 23 valstīs ziņoja, ka tās izmanto nepārtrauktas emisiju mērīšanas sistēmas (NEMS). Tajā skaitā 221 iekārta NEMS izmantoja CO₂ emisiju mērīšanai, 40 iekārtas – N₂O mērīšanai un 13 iekārtas – abu gāzu mērīšanai. NEMS visbiežāk izmanto Francijā. Emisijās, ko mērīja 163 iekārtās, tika konstatēts arī biogēniskais CO₂. Starp iekārtām, kuras izmantoja NEMS, 189 iekārtas ar šo metodiku mērīja vairāk nekā 95 % savu emisiju, bet pārējās 85 iekārtas izmantoja NEMS apvienojumā ar aprēķinos balstītu metodiku.

Tikai 12 valstis ziņoja par rezerves pieejas izmantošanu. Šī pieeja tika izmantota 31 iekārtā, kas aptvēra aptuveni 2,0 Mt CO₂ ekv. (par sešām iekārtām vairāk nekā 2023. gadā, bet par 0,6 Mt CO₂ ekv. mazāk emisiju izteiksmē). Viena iekārta Nīderlandē, kas rada 52 % no visām emisijām, ziņoja, ka sarežģītās uzbūves dēļ tā izmanto rezerves pieejas metodiku.

Vairums iekārtu 2024. gadā izpildīja Monitoringa un ziņošanas regulā noteiktās minimālā līmeņa prasības⁹⁸. Tikai saistībā ar 97 C kategorijas iekārtām (98 iekārtas 2023. gadā) ziņoja par novirzi vismaz vienā parametrā no prasības lielām avotu plūsmām piemērot augstākos līmeņus. Tās atradās 18 dažādās valstīs (2023. gadā – 17 valstīs) un veidoja 17,1 % no C kategorijas iekārtām. Šādas novirzes ir pieļaujamas tikai tad, ja operators pierāda, ka augstāka līmeņa nodrošināšana ir tehniski neiespējama vai rada nesamērīgas izmaksas. Tiklīdz šādi apstākļi vairs nepastāv, operatoram ir attiecīgi jāuzlabo monitoringa sistēma.

11.1.1. Sadzīves atkritumu incinerācijā radušos emisiju monitorings un ziņošana par tām

Līdz 2026. gada 31. jūlijam Komisijai ir jānovērtē, vai ir iespējams ES ETS iekļaut emisijas no sadzīves atkritumu incinerācijas (un, iespējams, citiem atkritumu apsaimniekošanas procesiem). Šis novērtējums ir daļa no plašākas ES ETS pārskatīšanas, kuras priekšlikums ir gaidāms 2026. gadā.

Kopš 2024. gada 1. janvāra sadzīves atkritumu incinerācijas iekārtām (virs 20 MW nominālās ievadītās siltumjaudas robežvērtības) ir jāveic emisiju monitorings un jāziņo par tām saskaņā ar ES ETS. Tomēr patlaban šīm iekārtām nav pienākuma nodot savas emisiju kvotas. 18 valstis (17 dalībvalstis un Norvēģija) ziņoja par emisijām 2024. gadā no kurināmā sadedzināšanas sadzīves atkritumu incinerācijas iekārtās⁹⁹.

11.1.2. Monitorings un ziņošana par aviācijas ietekmi, kas nav CO₂ ietekme

Kopš 2025. gada 1. janvāra gaisakuģu operatori ir jāuzrauga aviācijas ietekme, kas nav CO₂ ietekme, un jāziņo par to. Šis pienākums attiecas uz sulfātu un kvēpu daļiņām, ūdens tvaikiem, slāpekļa oksīdiem un sēra dioksīdu, ko lidmašīnas emitē lidojuma laikā. Lai atvieglotu sākumu, līdz 2026. gadam obligātais monitoringa un ziņošanas pienākums attiecībā uz ietekmi, kas nav CO₂ ietekme, attiecas tikai uz EEZ iekšējiem lidojumiem (ietverot tālākos reģionus), kā arī lidojumiem no EEZ uz Šveici un

⁹⁷ Tās šādi rīkojas galvenokārt tāpēc, ka mērījumos balstītas metodikas izmantošanai ir vajadzīgi ievērojami resursi un zinātība, bet daudziem mazajiem operatoriem to trūkst.

⁹⁸ Monitoringa un ziņošanas regula nosaka, ka visiem operatoriem ir jānodrošina [monitoringa] atbilstība konkrētam minimālajam līmenim. Iekārtām, kas emitē vairāk nekā 50 kt CO₂, ir jāatbilst visaugstākajam līmenim attiecībā uz lielākajām avota plūsmām (t. i., uzticamāka datu kvalitāte; mazākiem avotiem izmaksefektivitātes apsvērumu dēļ piemēro mazāk stingras prasības).

⁹⁹ Ne visām ES ETS valstīm ir sadzīves atkritumu sadedzināšanas jauda vai iekārtas, uz kurām attiecas ES ETS monitoringa pienākums.

Apvienoto Karalisti. Tiek veicināta brīvprātīga ziņošana par visiem maršrutiem. No 2027. gada ziņošanas pienākums automātiski attiecas uz visiem lidojumiem.

Gaisakuģu operatori var izvēlēties vienu no divām metodēm, lai uzraudzītu aviācijas ietekmi, kas nav CO₂ ietekme. C metode ir standarta metode, kurā ņem vērā laikapstākļus un lidojuma informāciju, kā arī gaisa kuģu un degvielas īpašības, savukārt D metodē izmanto vienkāršotāku monitoringa metodiku, lai aprēķinātu emisijas no mazemisiju gaisakuģu operatoriem, jo tai galvenokārt nepieciešama lidojuma un trajektorijas informācija. Laikapstākļu datus un datus par degvielas īpašībām var nenorādīt.

Lai atvieglotu monitoringa un ziņošanas procesu, Komisija izstrādā *NEATS* monitoringa rīku. Pirmie ziņojumi ir jāiesniedz 2026. gadā.

Pamatojoties uz rezultātiem, kas gūti, piemērojot aviācijas radīto, ar CO₂ nesaistīto emisiju monitoringa sistēmu, Komisija līdz 2027. gada 31. decembrim iesniegs ziņojumu un vajadzības gadījumā tiesību akta priekšlikumu ar mērķi mazināt ar CO₂ emisijām nesaistīto ietekmi.

11.2. Verifikācija un akreditācija

ES ETS emisiju ziņojumu verificētāji ir jāakreditē valsts akreditācijas struktūrai saskaņā ar Akreditācijas un verifikācijas regulu⁹⁴, standartu ISO 17029 un standartu ISO 14065 (starptautiskie ISO standarti, kurus izmanto verificētāju akreditēšanai). Akreditēti verificētāji var darboties uz savstarpējas atzīšanas pamata visās ES ETS valstīs, pilnībā izmantojot iekšējo tirgu. Tas arī nodrošina pietiekamu pakalpojumu pieejamību visā ES. Sīkāks pārskats par akreditācijas un verifikācijas aspektiem 2024. gadā ir iekļauts dienestu darba dokumenta 4. iedaļā.

2024. gadā bija 94 akreditēti iekārtu verificētāji un 17 gaisakuģu operatoru verificētāji. Turklāt 26 valstis ziņoja, ka to teritorijā 2024. gadā darbojās vismaz viens ārzemju verificētājs, un sešas valstis ziņoja, ka tajās darbojas tikai ārzemju verificētāji. Tas liecina, ka verificētāju savstarpējā atzīšana aizvien darbojas sekmīgi.

Verificētāji stingri ievēro Akreditācijas un verifikācijas regulu. Par 2024. gadu tika ziņots tikai par vienu verificētāja darbības apturēšanu (Rumānija). Tajā pašā laikā netika ziņots, ka verificētājiem būtu atsaukta akreditācija. Dīvos gadījumos tika samazināts verificētāju akreditācijas tvērums (Dānija un Francija). Salīdzinājumam par 2023. gadu netika ziņots par nevienu apturēšanas gadījumu vai akreditācijas atsaukšanas gadījumu un tika ziņots par diviem tvēruma samazinājumiem.

Akreditācijas un verifikācijas regulas otrā pārskatītā versija tika pieņemta 2025. gada 18. jūnijā¹⁰⁰. Pārskatīšanas mērķis bija:

- panākt saskaņošanu ar pārskatīšanām, kas 2024. gadā tika iekļautas Monitoringa un ziņošanas regulā:
 - ietvert prasības verificēt ziņojumus par aviācijas ietekmi, kas nav CO₂ ietekme, verificētāja pārbaudes, kas saistītas ar CO₂ un CCU transportēšanu, verificētāja pārbaudes, kas saistītas ar biomasu, nebioloģiskas izcelsmes atjaunīgajām degvielām (RFNBO), reciklēta oglekļa degvielām (RCF), sintētiskajām mazoglekļa degvielām

¹⁰⁰ Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2025/1192, OV L, 2025/1192, 19.6.2025.
ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2025/1192/oj.

(SLCF), un verificētāja pārbaudes, kas saistītas ar alternatīvajām aviācijas degvielām un degvielām, kuras ir tiesīgas saņemt ETS atbalstu;

- precizēt verificētāja lomu ETS2 attiecībā uz konkrētiem vienkāršiem monitoringa gadījumiem un šādos gadījumos vēl vairāk vienkāršot verifikāciju;
- panākt saskaņošanu ar Bezmaksas iedaļes regulu, lai iekļautu klimatneitralitātes ziņojumu verifikāciju.

11.3. Norādījumu dokumenti

Komisija ir izstrādājusi norādījumu dokumentus¹⁰¹ par monitoringu, ziņošanu, verifikāciju un akreditāciju. To mērķis ir kompetentajām iestādēm, operatoriem, verificētājiem un citām ieinteresētajām personām sniegt detalizētus norādījumus, kā arī informēt par paņēmieniem un paraugpraksi ES ETS īstenošanai. Šiem norādījumiem ir būtiska nozīme emisiju datu integritātes, pārredzamības, saskaņošanas un precizitātes nodrošināšanā ES ETS. Metodikai un tehnoloģijām attīstoties, paraugprakses un jaunu paņēmienu izmantošana palīdz samazināt kļūdu skaitu un sekmē sistēmas vispārējo efektivitāti SEG emisiju samazināšanā.

Šie dokumenti tiks atjaunināti, lai atspoguļotu Monitoringa un ziņošanas regulas un Akreditācijas un verifikācijas regulas pārskatīšanu. Prioritāte tika piešķirta vispārīgo norādījumu dokumentam par iekārtām (publicēts 2025. gada sākumā), kam sekoja norādījumu dokumenti gaisakuģu operatoriem par “biomasas degvielām un citām nulles likmes degvielām”, norādījumi par verifikāciju utt., kurus visus paredzēts publicēt 2025. gada otrajā pusē.

Tajā pašā laikā 2025. gada sākumā tika atjauninātas visas MZV ziņošanas veidnes, lai ņemtu vērā abu regulu jaunos noteikumus. Visbeidzot, tiek atjaunināti ETS2 monitoringa un ziņošanas norādījumi. ETS2 akreditācijas un verifikācijas norādījumi tika publicēti 2025. gada jūnijā¹⁰². Plānots, ka visi sekundārie norādījumu dokumenti tiks atjaunināti 2025. gadā.

11.4. Valsts kompetentās iestādes

Tas, kā valsts kompetentās iestādes organizē savu darbu, lai īstenotu ES ETS, dažādās valstīs atšķiras. Dažās valstīs ir iesaistītas vairākas vietējās iestādes, bet citās īstenošana ir centralizētāka. Valstis savu pieeju izvēlējas, pamatojoties uz izmaksu un laika efektivitātes apsvērumiem. Pārskats par darba koordināciju starp tām kompetentajām iestādēm, kas īsteno ES ETS, ir sniegts G tabulā pievienotā dienestu darba dokumenta 4. iedaļā.

Visas valstis ziņoja, ka 2024. gadā ES ETS īstenošanā piedalījās vismaz viena centrālā kompetentā iestāde. Sešās valstīs par visām ES ETS darbībām bija atbildīga tikai viena centrālā kompetentā iestāde¹⁰³. Ja ES ETS darbības pārvaldīja vairākas kompetentās iestādes, valstis ziņoja, ka tās izmanto vienu vai vairākus atšķirīgus risinājumus un rīkus, lai koordinētu darbu starp šīm iestādēm. Šie risinājumi un instrumenti ietver centrālo kompetento iestādi, kas atbildīga par uzraudzības, ziņošanas,

¹⁰¹ [ES ETS emisiju monitorings, ziņošana un verifikācija](#), Klimata politikas ĢD, 31.8.2024.

¹⁰² Norādījumu dokuments, Akreditācijas un verifikācijas regula – [ETS2 verifikācijas norādījumi](#), 2025. gada jūnijs.

¹⁰³ Šīs valstis bija Čehija, Dānija, Īrija, Islande, Itālija un Lihtenšteina.

akreditācijas un verifikācijas darbu (11 valstis), koordinējošo lomu¹⁰⁴ (10 valstis), centrālo kompetento iestādi, kas izdod saistošus norādījumus un vadlīnijas vietējām iestādēm (piecas valstis), nodrošina kopīgu apmācību kompetentajām iestādēm (astoņas valstis) un sasauc regulāras darba grupu vai iestāžu sanāksmes (14 valstis).

2024. gadā 16 valstīs no iekārtu operatoriem netika iekasētas administratīvās nodevas par atļauju izsniegšanu un monitoringa plānu apstiprināšanu (tāpat kā 2023. gadā). Gaisakuģu operatoriem 18 valstīs nebija jāmaksā nekādas maksas (2023. gadā – 17 valstīs). Nodevu apmērs būtiski atšķiras atkarībā no valsts un pakalpojuma veida – no iekārtām par atļaujas izdošanu un monitoringa plāna apstiprināšanu iekasē no 19 EUR līdz 9300 EUR, bet no gaisakuģu operatoriem – no 2 EUR līdz 4700 EUR. Papildus sākotnējam apstiprinājumam 13 valstis ziņoja, ka dažādu lielumu administratīvās maksas iekasētas arī par būtiskām izmaiņām atļaujās vai monitoringa plānos. Pārskats par administratīvajām maksām ES ETS ir sniegts dienestu darba dokumenta 4. iedaļā.

11.5. Atbilstība ES ETS

Atbilstība ES ETS tiek pārbaudīta gadskārtēji. Par katru darbības gadu iekārtas vai gaisakuģa operatoram līdz nākamā gada 31. martam ir jāiesniedz gada emisiju ziņojums. Pēc tam, kad verificēto ziņojumu ir pārbaudījusi kompetentā iestāde, operatoram līdz tā paša gada 30. septembrim ir jānodod verificētajām emisijām līdzvērtīgs kvotu skaits.

ES ETS direktīva nosaka, ka par katru emitēto CO₂ tonnu, par kuru laikus netika nodotas kvotas, piemēro naudas sodu 100 EUR apmērā¹⁰⁵. Naudas sods jāmaksā papildus izmaksām saistībā ar laikus nenodoto kvotu nodošanu. Par ES ETS tiesību aktu pārkāpumiem var piemērot arī citas sankcijas.

Detalizēts pārskats par atbilstības pasākumiem un sodiem par pārsniegtajām emisijām ES ETS ir sniegts pievienotā dienestu darba dokumenta 4. iedaļā.

2024. gadā atbilstība ES ETS noteikumiem aizvien bija augstā līmenī. Tāpat kā pēdējos gados operatori, kuru radītās emisijas pārsniedza 99 % no elektroenerģijas ražošanas, rūpnieciskās ražošanas un aviācijas nozares radītajām emisijām, izpildīja savas tiesību aktos noteiktās saistības laikus.

Līdz ar plašāku elektroniskās ziņošanas izmantošanu ir uzlabojusies arī atbilstības sistēmas efektivitāte. 2024. gadā 17 valstis izmantoja automatizētu sistēmu elektroniskai datu apmaiņai starp operatoriem vai gaisakuģu operatoriem. Desmit valstīs automatizētas IT sistēmas izmantoja arī monitoringa metodikas plānu, gada darbības (aktivitātes) līmeņa ziņojumu un citas informācijas par iedalītajām kvotām apmaiņas darbplūsmas pārvaldībai.

Ārkārtas apstākļu dēļ 12 valstis (2023. gadā – deviņas valstis) atļāva verificētājiem veikt virtuālus objektu apmeklējumus¹⁰⁶. Attiecīgās kompetentās iestādes apstiprināja virtuālus objekta apmeklējumus 27 iekārtām un 46 gaisakuģu operatoriem. Akreditācijas un verifikācijas regula 2024. gadā tika grozīta, lai aviācijas nozarēs paplašinātu virtuālu objektu apmeklējumu iespējas. Verificētājiem tagad ir arī

¹⁰⁴ Ja par MZV jautājumiem atbild reģionālās/vietējās iestādes, attiecīgos dokumentus (piemēram, monitoringa plānus) pārskata arī centrālā kompetentā iestāde, lai uzraudzītu MZV procesu kvalitāti.

¹⁰⁵ Naudas soda apmēru indeksē, ņemot vērā inflāciju.

¹⁰⁶ Saskaņā ar Akreditācijas un verifikācijas regulas 34.a pantu verificētājs var veikt virtuālu objekta apmeklējumu, ja ārkārtēju vai neparedzētu apstākļu dēļ objektu nav iespējams apmeklēt klātienē. Tā drīkst rīkoties vienīgi tad, ja to ir apstiprinājusi kompetentā iestāde un ir izpildīti noteikti nosacījumi.

atļauts veikt virtuālus objektu apmeklējumus ārpus nepārvaramas varas apstākļiem, ja ir izpildīti konkrēti nosacījumi.

Gada emisiju ziņojumu atbilstības pārbaudes veic visas valstis, kas administrē visus operatorus, bet tas neattiecas uz iekārtām Lihtenšteinā un gaisakuģu operatoriem Lihtenšteinā un Ziemeļīrijā. Attiecībā uz dažādiem pārbaudīto emisiju ziņojumu procentuālo daļu, sk. pievienotā dienestu darba dokumenta 4. iedaļu. 2024. gadā Itālija neziņoja par veikto pārbaudīto emisiju ziņojumu pilnīgumu, un lielākā daļa, arī Itālija, to darīja attiecībā uz gaisakuģu operatoru ziņojumiem. Izņēmumi bija Francijas, Grieķijas, Latvijas un Norvēģijas un Lietuvas kompetentās iestādes, kas ziņoja par emisiju salīdzināšanu ar citiem avotiem.

Kompetentās iestādes 12 valstīs veica konservatīvas aplēses attiecībā uz 62 iekārtām (aptuveni 0,55 % no kopējā iekārtu skaita, kas ir tāds pats līmenis kā 2023. gadā). Dažu iekārtu emisijas tika aplēstas vairākiem gadiem, kopumā tika veiktas 87 aplēses, no kurām 33 attiecās uz 2024. gadu, bet pārējās bija piesardzīgas iepriekšējo gadu aplēses. Piesardzīgas emisiju aplēses saskaņā ar MZR 70. pantu tika veiktas, ja gada emisiju ziņojumi netika iesniegti laikus vai ja ierobežota tvēruma, būtiski nepatiesu apgalvojumu vai neatbilstības dēļ tika izdots negatīvs verificācijas atzinuma paziņojums, kas nesniedz pietiekamu skaidrību, lai ar pamatotu pārliecību norādītu, ka ziņojumā nav būtiski nepatiesu apgalvojumu. Šāda aplēse tiks veikta arī tad, ja tiks konstatēts, ka emisiju ziņojums neatbilst Monitoringa un ziņošanas regulai.

Trīs valstis (arī 2023. gadā trīs valstis) ziņoja par piesardzīgām aplēsēm aviācijas jomā attiecībā uz 17 gaisakuģu operatoriem (2023. gadā – 22 gaisa kuģu operatoriem).

Kompetento iestāžu veiktās pārbaudes joprojām ir svarīgs papildinājums verificētāju darbam. Papildus emisiju ziņojumu pārbaudīšanai 18 valstis ziņoja, ka tās ir veikušas iekārtu pārbaudes uz vietas (2023. gadā – 19 valstis). Piecas valstis¹⁰⁷ ziņoja par pārbaudīto emisiju veikšanu uz vietas aviācijas nozarē (2023. gadā – trīs valstis).

Deviņās valstīs 31 iekārtai 2024. gadā piemēroja naudas sodu, jo to nodoto emisijas kvotu skaits nebija pietiekams ziņoto emisiju segšanai (emisijas apjomu pārsniegšana). Aviācijas nozarē par 11 gaisakuģu operatoru sodīšanu par emisijas apjomu pārsniegšanu ziņoja četras valstis. Attiecībā uz iekārtu emisiju saistībām 12 valstīs¹⁰⁸ kopumā tika ziņots par 47 pārkāpumiem, kā rezultātā tika piemērotas 36 sankcijas, kuru kopējā summa bija 476,5 miljoni EUR, oficiāli brīdinājumi vai oficiāli paziņojumi. Attiecībā uz iekārtām, kas pieteicās bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanai, trijās valstīs¹⁰⁹ tika ziņots par četriem pārkāpumiem, no kuriem par diviem tika uzlikti naudas sodi par kopējo summu 0,07 miljoni EUR.

Attiecībā uz aviāciju tika ziņots par 19 pārkāpumiem sešās valstīs¹¹⁰, no kuriem 13 gadījumos tika piemēroti naudas sodi kopumā 4,1 miliona EUR apmērā. Galvenie iemesli bija tas, ka netika ievēroti emisiju ziņošanas termiņi un netika nodotas vajadzīgās kvotas.

¹⁰⁷ Vēl divas valstis (Lihtenšteina un Ziemeļīrija) neadministrē nevienu gaisakuģa operatoru.

¹⁰⁸ Šīs 12 valstis ir Horvātija (5), Čehija (5), Somija (1), Francija (4), Ungārija (6), Itālija (3), Latvija (1), Lietuva (2), Nīderlande (1), Polija (18), Spānija (1) un Zviedrija (1).

¹⁰⁹ Šīs trīs valstis ir Ungārija (1), Latvija (1) un Zviedrija (2).

¹¹⁰ Šīs sešas valstis ir Dānija (2), Horvātija (2), Itālija (6), Latvija (2), Spānija (6) un Zviedrija (1).

11.6. Īstenošanas satvars jūras transportam

Jūras transportam piemērojamo monitoringa, ziņošanas, verificācijas un akreditācijas prasību satvars ir veidots pēc tā, kas izveidots citām nozarēm saskaņā ar ES ETS, ar nepieciešamajiem pielāgojumiem. Jūras MZV regula tika pārskatīta 2023. gadā, lai ES ETS varētu attiecināt arī uz jūras transportu, it īpaši lai paplašinātu MZV sistēmas darbības jomu, attiecinot to arī uz CH₄ un N₂O (no 2026. gada), un lai paredzētu noteikumus par to, kā noteikt ES ETS darbības jomā ietilpstošo kuģu emisijas un apkopot tās kuģošanas sabiedrību līmenī. Attiecīgie deleģētie akti sistēmas īstenošanai tika pieņemti 2023. gadā, un pēc tam Komisija izstrādāja norādījumu dokumentu kopumu, lai palīdzētu ieinteresētajām personām izpildīt juridiskos pienākumus¹¹¹.

11.6.1. Emisiju monitorings un ziņošana

Kuģošanas sabiedrībām kopš 2018. gada ir jāveic emisiju monitorings un jāziņo par tām saskaņā ar Jūras MZV regulu, kurā noteikts, ka uzņēmumiem ir jāiesniedz monitoringa plāni, emisiju ziņojumi un verificācijas ziņojumi par katru to atbildībā esošo kuģi. No 2024. gada tām ir arī jāsniedz dati par katru uzņēmumu, kā arī papildu dati, kas paziņoti par ES ETS, sniedzot apkopotu ziņojumu par visiem to kuģiem.

Šajā nolūkā ir vajadzīgs tikai viens vienots monitoringa un ziņošanas process, lai gan ES ETS ziņojamie dati zināmā mērā var atšķirties no datiem, kas jāziņo saskaņā ar Jūras MZV regulu, piemēram, attiecībā uz darbības jomu (SEG gāzes, reisu aptvērums) un dažādajām piemērojamajām atkāpēm, kas noteiktas ES ETS direktīvā. Turklāt uzņēmumiem, kas darbojas ES ETS darbības jomā, ir jāizpilda papildu prasības, lai nodrošinātu, ka tie pilda savus pienākumus saskaņā ar ES ETS direktīvu (piemēram, to monitoringa plānu apstiprina attiecīgā administrējošā iestāde, Savienības reģistrā atver jūras transporta operatora turējuma kontu utt.) salīdzinājumā ar tiem uzņēmumiem, kas darbojas tikai jūras MZV darbības jomā.

2024. gadā 3313 kuģošanas sabiedrības iesniedza uzņēmuma līmeņa emisiju ziņojumu par 13 627 kuģiem. Šie uzņēmumi ziņoja par 138,3 Mt CO₂ plašākā MZV tvērumā¹¹², kas izriet no 44,7 miljonu tonnu degvielas izmantošanas, no kuriem kuģu fosilā degviela¹¹³ veidoja 99,4 % no paziņotā patēriņa¹¹⁴ un 0,6 % guva labumu no nulles likmes.

Paziņotās verificētās emisijas uzņēmuma līmenī MZV darbības jomā tika samazinātas, kā reģistrēts *THETIS-MRV*, lai noteiktu ES ETS darbības jomā ietilpstošās emisijas pēc attiecīgo noteikumu piemērošanas: nulles likme atbilstīgām degvielām (0,7 Mt), ETS ģeogrāfiskais tvērums ierobežots līdz 50 % no reisiem ārpus EEZ (48,6 Mt), oglekļa uztveršana un uzglabāšana un oglekļa uztveršanas

¹¹¹ Šā dokumenta sagatavošanas laikā 2024./2025. gadā bija pabeigti trīs galvenie norādījumu dokumenti, kas pašlaik ir publiski pieejami: MZV/ETS vispārīgie norādījumi kuģošanas sabiedrībām (norādījumu dokuments Nr. 1), vispārīgie norādījumi par monitoringa plānu apstiprināšanas procesu administrējošajās iestādēs (norādījumu dokuments Nr. 2) un vispārīgie norādījumi par akreditāciju un verificāciju (norādījumu dokuments Nr. 3).

¹¹² Šis skaitlis aptver emisijas no kuģiem, par kuriem atbild kuģošanas sabiedrības, kas darbojas ES ETS darbības jomā, izņemot tos kuģus un darbības, kas ietilpst tikai MZV darbības jomā (piemēram, bruto tilpības, kuģa tipa dēļ), un neietver metāna un slāpekļa oksīda emisijas. Šajā iedaļā minētie dati ir izgūti no *THETIS-MRV*, kā ziņots uzņēmumu līmeņa ziņojumos, ko kuģošanas sabiedrības iesniedza 2025. gada 15. oktobrī.

¹¹³ Degvielas, kas ietilpst degvielas klasē “fosilās degvielas” saskaņā ar klasifikāciju Regulas (ES) 2015/757 I pielikuma A daļā.

¹¹⁴ Tāpat kā iepriekšējos pārskata periodos saskaņā ar jūras MZV sistēmu pirms ES ETS attiecināšanas uz jūrnieceību kuģošanas sabiedrības emisiju noteikšanu palāvēs tikai uz aprēķina pieeju.

izmantošana (56 tonnas) un atkāpes attiecībā uz mazām salām, sabiedrisko pakalpojumu līgumiem un sabiedrisko pakalpojumu saistībām, kā arī tālākajiem reģioniem (3,9 Mt)¹¹⁵.

11.6.2. Verifikācija un akreditācija

Runājot par citām ETS nozarēm, ETS jūras nozarē strādājošs verificētājs ir jāakreditē valsts akreditācijas struktūrai saskaņā ar Akreditācijas un verifikācijas regulu un standartu ISO 14065 (starptautisks ISO standarts). Verificētājs veic dažādas MZV regulā prasītās darbības, lai pārbaudītu monitoringa plāna īstenošanu un kuģošanas sabiedrības ziņojumos ietvertos datus gan kuģu, gan uzņēmumu līmenī.

2024. gadā jūras MZV jomā darbojās 22 akreditēti verificētāji. Verificētāji stingri ievēro akreditācijas un ziņošanas noteikumus. Par 2024. gadu netika ziņots par verificētāja akreditācijas apturēšanu vai atsaukšanu.

11.6.3. Administrējošās iestādes

Lai ES ETS darbotos netraucēti un efektīvi, katra kuģošanas sabiedrība ir iedalīta vienai administrējošai iestādei vienā dalībvalstī. Tā ir dalībvalsts, kurai kuģošanas sabiedrība iesniedz monitoringa plānu apstiprināšanai, verificēto gada emisiju ziņojumu (*ER*) un uzņēmuma emisiju ziņojumu (*CER*) un kura administrē kuģošanas sabiedrību attiecībā uz tās reģistra kontu. Katra kuģošanas sabiedrība tiek iedalīta savai administrējošajai dalībvalstij, piemērojot ES ETS direktīvā paredzētos noteikumus¹¹⁶.

11.6.4. Atbilstība ES ETS attiecībā uz jūras transportu

2025. gads bija pirmais gads, kad ES ETS tika nodotas kvotas par jūras transporta emisijām, pamatojoties uz to, kas tika ziņots par 2024. gada darbībām. Kuģošanas sabiedrības līdz tiesību aktos noteiktajam termiņam nodeva kvotas par vairāk nekā 99 % no nodošanas prasībām¹¹⁷.

11.6.5. ETS2 īstenošana

Monitoringa un ziņošanas regulā un Akreditācijas un verifikācijas regulā ir iekļautas arī MZVA prasības ETS2 īstenošanai. Lai atvieglotu jaunās sistēmas īstenošanu, Komisija valstu kompetentajām iestādēm, regulētajiem subjektiem un verificētājiem ir sagatavojusi šādus norādījumu dokumentus un veidnes¹¹⁸:

- vispārīgi norādījumi ETS2 regulētajiem subjektiem par Monitoringa un ziņošanas regulu;
- monitoringa plāna veidne regulētajiem subjektiem;
- gada emisiju ziņojuma veidne regulētajiem subjektiem;
- norādījumi par ETS2 akreditāciju un verifikāciju;
- ETS2 verifikācijas ziņojuma veidne.

¹¹⁵ Vēl 0,5 Mt tika atskaitīti pēc brīvprātīgas atvilkuma piemērošanas ledus klases kuģiem.

¹¹⁶ ES ETS direktīvas 3.gf pants.

¹¹⁷ Paziņoto nododamo kvotu skaits ir noteikts, pamatojoties uz skaitļiem, ko uzņēmumi Savienības reģistrā paziņoja 2025. gada 1. oktobrī.

¹¹⁸ [ETS2: ēku, autotransporta un papildu nozares](#), Klimata politikas ĢD.

12. ES ETS saistībā ar ES klimata un enerģētikas pārvaldību

ES ETS darbojas plašākā ES klimata un enerģētikas pārvaldības kontekstā, tostarp saskaņā ar Energoefektivitātes direktīvu (Direktīvu (ES) 2023/1791)¹¹⁹, kas ir pārstrādāta kā daļa no reformu paketes “Gatavi mērķrādītājam 55 %”. Minētās direktīvas mērķis ir panākt enerģijas ietaupījumus, nosakot dalībvalstīm un uzņēmumiem mērķrādītājus un pienākumus. Tāpēc ES ETS oglekļa cenas signāls ir viens faktors, ko ņem vērā, izvēloties rīcībpolitikas pasākumus un darbības. Energoefektivitātes direktīvas 35. panta 1. punktā ir noteikts, ka Komisijas gada ziņojumā par Eiropas oglekļa tirgus darbību (šajā ziņojumā) ņem vērā minētās direktīvas īstenošanas ietekmi.

Pārskatītā Energoefektivitātes direktīva ievieš jaunus noteikumus, lai līdz 2030. gadam samazinātu enerģijas galapatēriņu ES līmenī par 11,7 %, salīdzinot ar 2020. gada ES atsaucies scenārija prognozēm. Visām dalībvalstīm jāveicina šā mērķrādītāja sasniegšana. Šajā nolūkā saskaņā ar Pārvaldības regulu tās savos atjauninātajos integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos (NEKP) nosaka indikatīvu nacionālo ieguldījumu un trajektorijas. Dalībvalstīm bija jāiesniedz savi galīgie atjauninātie NEKP līdz 2024. gada 30. jūnijam.

Komisija 2025. gada maijā publicēja nacionālo enerģētikas un klimata plānu ES mēroga novērtējumu pēc to atjaunināšanas, lai ņemtu vērā 2030. gada mērķrādītājus¹²⁰. Novērtējumam bija pievienots dienestu darba dokuments, kurā sniegts pirmo 23 iesniegto plānu individuāls novērtējums¹²¹. Pēc tam Komisija 2025. gada oktobrī publicēja Igaunijas un Slovēnijas galīgo NEKP novērtējumu¹²². Beļģija savu galīgo NEKP iesniedza 2025. gada oktobrī. Polija ir vienīgā dalībvalsts, kas vēl nav iesniegusi galīgo atjaunināto NEKP. Atjaunināto NEKP analīzes konstatējumi ir aplūkoti arī 2025. gada klimatrīcības progresa ziņojumā¹²³.

ES ETS oglekļa cenas signāls noder, vērtējot ar energoefektivitāti saistītās investīcijas un pasākumus aptvertajās nozarēs. Dalībvalstis arī izmanto ES ETS izsolēs gūtos ieņēmumus, lai finansētu energoefektivitātes uzlabojumus (sk. 8. nodaļu). No 2024. gada ETS ieņēmumiem 15 dalībvalstis ziņoja, ka tās iztērējušas 3,3 miljardus EUR 63 ar energoefektivitāti saistītu projektu finansēšanai. Šī summa ietvēra investīcijas publisko un privāto ēku termiskā modernizācijā, energoefektivitātes konsultācijas, efektīvu publisko apgaismojumu, efektīvas siltumapgādes un aukstumapgādes sistēmas, ietverot centralizēto siltumapgādi, kā arī pētniecību un izstrādi ar mērķi samazināt enerģijas patēriņu.

13. ES ETS un Šveices ETS sasaiste

Kopš 2020. gada ES ETS un Šveices ETS ir sasaistītas saskaņā ar starptautisku nolīgumu starp ES un Šveices Konfederāciju. Tas nozīmē, ka vienā sistēmā izdotās kvotas var nodot par emisijām, kas radītas jebkurā no abām sistēmām. Piekļuve plašākam tirgum sniedz operatoriem ieguvumus izmaksu

¹¹⁹ [Direktīva \(ES\) 2023/1791](#) (2023. gada 13. septembris), ar ko groza Regulu (ES) 2023/955 (pārstrādāta redakcija), [OV L 231](#), 20.9.2023.

¹²⁰ [COM\(2025\) 274 final](#) – ES mēroga novērtējums par galīgajiem atjauninātajiem nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem Savienības 2030. gada enerģētikas un klimata mērķu sasniegšana, 27.5.2025. Sk. pievienoto [dienestu darba dokumentu](#).

¹²¹ Sk. 121. zemsivītras piezīmi.

¹²² Komisijas novērtējums par [Igaunijas](#) un [Slovēnijas](#) galīgajiem atjauninātajiem NEKP (SWD/2025/282).

¹²³ https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/progress-climate-action/eu-climate-action-progress-report-2025_en.

efektivitātes ziņā, un tiem ir arī vairāk iespēju samazināt emisijas. Sasaistes nolīgumā¹²⁴ ir izklāstīti abu sistēmu sasaistes nosacījumi un prasības. Ar to arī izveidoja mehānismu, kurš palīdz nodrošināt ETS direktīvas 25. pantā noteikto sasaistes nosacījumu ievērošanu.

Svarīga ES prasība bija aviācijas nozares iekļaušana Sasaistes nolīgumā. Saskaņā ar nolīguma 6. pantu Šveice attiecībā uz ģeogrāfisko aptvērumu, maksimālo robežvērtību un kvotu iedali piemēro tādu pašu pieeju kā ES ETS. Atbilstoši Sasaistes nolīguma 7. pantam šis noteikums paliek spēkā arī saskaņā ar pārskatīto ETS direktīvu.

Iekšējiem lidojumiem Šveices gaisa telpā un lidojumiem uz EEZ lidostām piemēro Šveices ETS, savukārt lidojumiem no EEZ uz Šveici attiecina ES ETS. Tādējādi tiek saglabāta abu sistēmu vidiskā integritāte. Gan ES ETS, gan Šveices ETS aptver attiecīgos lidojumus uz Apvienoto Karalisti un lidojumus uz ES tālākajiem reģioniem un no tiem.

Pievienotā dienestu darba dokumenta 5 iedaļas 16. un 17. tabulā ir norādīti abu sistēmu nozīmīgākie dati par 2024. gadu – izolītās kvotas, bez maksas iedalītās kvotas un verificētās emisijas atsevišķi iekārtām un gaisakuģu operatoriem. Salīdzinot tabulas, kļūst skaidrs, ka abu sistēmu saderība ir atkarīga nevis no apmēra, bet gan kvalitatīvām prasībām, vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem un tirgus integritātes aizsardzības pasākumiem.

Saskaņā ar Sasaistes nolīgumu ir izveidota tieša saikne starp abu sistēmu reģistriem, lai starp abām sistēmām varētu pārskaitīt kvotas. Kopš 2024. gada pārskaitījumu skaits starp abām sistēmām, t. i., darījumu izpilde katru dienu, ievērojami palielinājās no 156 darījumiem 2023. gadā līdz gandrīz 800 darījumiem 2024. gadā, ļaujot tirgus dalībniekiem gan no Šveices, gan ES rīkoties tā, it kā tie atrastos vienā tirgū, un tādējādi uzlabojot likviditāti saistītajā tirgū. Pārskaitījumus starp sistēmām (reģistriem) veic katru dienu no pirmdienas līdz piektdienai, izņemot konkrētus datumus, kas saistīti ar svētku dienām.

8. un 9. tabulā norādīta informācija par saiknes starp ES ETS un Šveices ETS ietekmi 2024. gadā. Tabulās ir redzams, kādā mērā abu sistēmu uzņēmumi izmantoja otrā sistēmā izdotās kvotas atbilstības nodrošināšanai.

Kopumā 2024. gadā regulētie subjekti ES ETS (gan iekārtas, gan gaisakuģu operatori) atbilstības nodrošināšanai izmantoja 1 578 101 kvotas, ko izdevusi Šveices ETS. Tas ir par gandrīz 440 000 kvotām vairāk nekā 2023. gadā un par gandrīz 605 000 kvotām vairāk nekā 2022. gadā, kas liecina par to, ka ES ETS un Šveices ETS sasaistes nodrošināto elastīgumu izmanto aizvien plašāk un ka ir aizvien lielāka izpratne par šo saikni un tā tiek aizvien vairāk pieņemta.

ES ETS iekļautās iekārtas izmantoja ievērojami vairāk aviācijas kvotu, kas piešķirtas saskaņā ar Šveices ETS, nekā iepriekšējā gadā (aptuveni 355 000 kvotu 2024. gadā salīdzinājumā ar 100 000 kvotu 2023. gadā). Tās arī palielināja Šveices ETS vispārīgo kvotu izmantošanu (aptuveni 700 000 kvotas 2024. gadā salīdzinājumā ar 425 000 kvotām 2023. gadā).

Šveices ETS vispārīgo kvotu skaits, ko ES gaisakuģu operatori izmantoja atbilstības nodrošināšanai, 2024. gadā saglabājās stabils aptuveni 49 000 apmērā (salīdzinājumā ar 50 000 kvotu 2023. gadā).

¹²⁴ Nolīgums starp Eiropas Savienību un Šveices Konfederāciju par siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu sasaisti ([OV L 322](#), 7.12.2017.).

Šveices ETS aviācijas kvotu skaits, ko atbilstības nodrošināšanai izmantoja ES ETS gaisakuģu operatori, samazinājās no aptuveni 560 000 kvotu 2023. gadā līdz aptuveni 470 000 kvotu 2024. gadā.

Relatīvā izteiksmē Šveices ETS izdotās kvotas veidoja mazāk nekā 0,14 % no 2024. gadā ES ETS kopumā nodotajām kvotām. Tomēr to īpatsvars ir krietni lielāks attiecībā uz Šveices kvotām attiecīgā gadā, proti, šis apjoms atbilst 31,5 % no visām šādām kvotām.

Šveices ETS aviācijas operatori 2024. gadā ievērojami palielināja ES ETS vispārīgo kvotu izmantojumu (79,6 %), salīdzinot ar 2023. gadu (51,08 %). Savukārt iekārtas 2024. gadā atbilstības nodrošināšanai izmantoja mazāku apjomu ES ETS kvotu (5,19 %) nekā 2023. gadā (11,6 %). Nevienā no abiem gadiem Šveices ETS iekārtas neizmantoja aviācijas kvotas atbilstības nodrošināšanai. Relatīvā izteiksmē ES ETS kvotas veidoja 31,37 % no visām Šveices ETS nodotajām kvotām.

10. tabulā ir apkopota informācija par kvotu apjomu (gan vispārīgo, gan aviācijas nozares kvotu apjomu), kas tirgus dalībnieku vārdā pārskaitīts no ES ETS uz Šveices ETS un otrādi kopš 2020. gada. Vēsturiskā bilance liecina par 1 284 657 kvotu neto aizplūdi no ES ETS uz Šveices ETS. Tomēr jāņem vērā, ka šeit var būt iekļauti šo kvotu atkārtoti pārskaitījumi.

8. tabula. Vienības, ko 2024. gadā izmantoja atbilstības nodrošināšanai Savienības reģistrā. Dati izgūti no Savienības reģistra 2025. gada 1. oktobrī.

Iekārtas	Kvotu bezmaksas iedale un izsolišana	Verificētās emisijas	Nodotās vienības	ES ETS kvotas		Šveices ETS kvotas	
				Vispārīgās	Aviācija	Vispārīgās	Aviācija
	1 089 612 748	1 033 244 671	1 029 808 309	1 025 571 370	3 428 201	701 150	357 341
	% no kopsummas			99,59	0,31	0,07	0,03
Gaisakuģu operatori	Kvotu bezmaksas iedale (ieskaitot Šveices ETS) un izsolišana	Verificētās emisijas (ieskaitot Šveices ETS)	Nodotās vienības	ES ETS kvotas		Šveices ETS kvotas	
				Vispārīgās	Aviācija	Vispārīgās	Aviācija
	24 270 111	62 247 419	61 645 450	43 299 227	17 826 613	49 077	470 533
	% no kopsummas			70,24	28,92	0,08	0,76

9. tabula. Vienības, ko 2024. gadā izmantoja atbilstības nodrošināšanai Šveices reģistrā. Gaisakuģu operatori ir Šveices administrētie operatori.

Iekārtas	Kvotu bezmaksas iedale un izsolišana	Verificētās emisijas	Nodotās vienības	ES ETS kvotas		Šveices ETS kvotas	
				Vispārīgās	Aviācija	Vispārīgās	Aviācija
	3 891 680	3 694 355	3 677 899	191 006	0	3 433 205	53 688
	% no kopsummas			5,19	-	93,35	1,46
Gaisakuģu operatori	Bezmaksas kvotu iedale (ieskaitot ES ETS) un izsolišana	Verificētās emisijas (ieskaitot ES ETS)	Nodotās vienības	ES ETS kvotas		Šveices ETS kvotas	
				Vispārīgās	Aviācija	Vispārīgās	Aviācija
	1 118 087	1 990 349	1 990 349	1 301 096	283 515	3 372	402 366
	% no kopsummas			65,3	14,24	0,17	20,22

10. tabula. Kvotu pārskaitīšana starp ES ETS un Šveices ETS (2020.–2024. gads).

Gads	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.	2024. g.	Kopā
<i>Pārskaitīšana no ES ETS uz Šveices ETS</i>	475 679	1 051 360	1 714 499	2 603 612	1 591 527	7 436 677
<i>Pārskaitīšana no Šveices ETS uz ES ETS</i>	0	1 523 770	1 215 662	1 837 292	1 575 296	6 152 020
Atlikums	1 284 657					

14. Kopsavilkums

Ziņojumā ir sniegts visaptverošs kopsavilkums par ES ETS darbību 2024. gadā un 2025. gada pirmajā pusē. Tas liecina, ka sistēma ir turpinājusi labi darboties, pamatojoties uz visaptverošu un efektīvi īstenotu sistēmu. Tajā ir arī izskaidrotas visas izmaiņas šajā regulējumā, kas ir stājušās spēkā vai drīz stāsies spēkā, galvenokārt maksimālās robežvērtības korekcija 2026. gadam.

Iekārtu radītās emisijas turpināja samazināties, un to veicināja atjaunīgo energoresursu un kodolenerģijas īpatsvara pieaugums elektroenerģijas struktūrā un mazāka atkarība no fosilā kurināmā. Pateicoties šādai attīstībai, ETS emisijas no iekārtām bija par aptuveni 50 % mazākas nekā 2005. gadā, un to izmaiņas liecināja, ka notiek atbilstoša virzība uz 2030. gada ETS mērķrādītāju.

Emisiju lielāku samazinājumu ES ETS 2024. gadā veicināja noturīgs un spēcīgs oglekļa cenas signāls. Saskaņā ar EVTI novērtējumu ES oglekļa tirgus 2024. gadā saglabājās stabils un turpināja darboties saskaņā ar tirgus pamatprincipiem.

Arī ES ETS ieņēmumi joprojām ir svarīgs klimatrīcības un enerģētikas pārkārtošanās finansējuma avots, jo 2024. gadā tika piesaistīti 38,8 miljardi EUR, kas galvenokārt tika ieskaitīti valstu budžetos, kā arī ETS Inovāciju fondā un ETS Modernizācijas fondā, kā arī ANM plānam *REPowerEU*. ES ETS līdz šim piesaistītā kopējā ieņēmumu summa pārsniedz 230 miljardus EUR.

Kopumā ziņojumā ir dokumentēts, ka ES ETS darbojas kā viens no galvenajiem politikas stimuliem investīcijām pārejā uz tīru rūpniecību, inovācijā un modernizācijā.